

भजनी नगरपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड :५

संख्या :१

प्रमाणिकरण मिति :२०७८/०९/२६

प्रकाशन मिति :२०७८/०९/२७

भाग-२

भजनी नगरपालिकाको सहकारी नियमावली, २०७८

भजनी नगरपालिकाको सहकारी ऐन २०७५ को दफा १०० ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी भजनी नगरपालिकाको कार्यपालिकाले देहायका नियमहरू बनाएको छ ।

परिच्छेद १ प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः-

- (१) यो नियमहरूको नाम “भजनी नगरपालिकाको सहकारी नियमावली, २०७८” रहेको छ ।
- (२) यो नियमावली तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषाः-

विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यो नियमावलीमा,

- (क) “सहकारी ऐन” भन्नाले भजनी नगरपालिकाको सहकारी ऐन, २०७४ लाई सम्झनुपर्छ ।
- (ख) “संघिय सहकारी ऐन” भन्नाले सहकारी ऐन, २०७४ लाई सम्झनुपर्छ ।
- (ग) “व्यवस्थापक” भन्नाले सहकारी संस्था वा संघको व्यवस्थापक, महाप्रबन्धक, कार्यकारी निर्देशक र प्रमुख कार्यकारी अधिकृत समेतलाई सम्झनुपर्छ ।
- (घ) “संस्थागत पुँजी” भन्नाले संस्था वा संघको पछिल्लो आर्थिक वर्षको जगेडा कोष एवं अविभाजित अन्य कोषको रकम समेतलाई सम्झनुपर्छ ।
- (ङ) “कर्जा सूचना केन्द्र ” भन्नाले नियम ३ ४ को उपनियम (१) बमोजिम स्थापित सहकारी कर्जा सूचना केन्द्र सम्झनुपर्छ ।
- (च) “कर्जा” भन्नाले चल अचल सम्पत्ति, धितो, बन्धक वा अन्य आवश्यक सुरक्षण वा जमानत लिई वा नलिई सहकारी संस्थाले सदस्यलाई दिएको कर्जाको साँवा, व्याज, विलम्ब शुल्क र हर्जाना समेतको रकमहरू सम्झनुपर्छ ।

- (छ) “परियोजना” भन्नाले नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, भजनी नगरपालिका र सरकारी तथा गैह्रसरकारी संघ वा संस्थाहरु संग निश्चित समय तोकेर वा बहुबर्षिय रुपमा सञ्चालन गर्ने योजना, आयोजना र परियोजना लगायतका विभिन्न कार्यक्रमहरु समेतलाई सम्झनु पर्छ।
- (ज) “पेशागत संगठन” भन्नाले नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, भजनी नगरपालिका र त्यस्ता सरकार वा तहको अनुदान वा स्वामित्वमा सञ्चालित विद्यालय, विश्वविद्यालय वा अन्य संगठित संस्था समेतलाई सम्झनु पर्छ।

परिच्छेद-२

संस्था गठन, दर्ता तथा व्यवस्थापन

३. संस्थाको गठन:

- (१) ऐनको दफा ३ को उपदफा ३ बमोजिम पेशागत संगठनका आधारमा संस्था गठन गर्दा देहायका शर्त बन्देजहरु पुरा भएको हुनु पर्नेछ:-
- (क) प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भएको पेशागत संगठनका सदस्यहरु मात्र सदस्य हुनुपर्ने,
- (ख) संस्थाको कार्यक्षेत्र बढीमा भजनी नगरपालिकाको एक वडा हुनुपर्ने,
- (ग) नगरपालिकाको एक वडामा आफ्नो पेशागत संगठनको एक मात्र प्रारम्भिक संस्था गठन भएको हुनु पर्ने।
- (२) संस्था दर्ता गर्दा सम्बन्धित पेशागत संगठनको सिफारिस संलग्न गर्नु पर्नेछ।
- (३) एक सय जना भन्दा कम कर्मचारी, शिक्षक वा प्राध्यापकहरु कार्यरत रहेको कार्यालयमा संस्था गठन गर्दा त्यस्तो कार्यालयमा कम्तिमा तीस जनाको स्थायी दरबन्दी स्वीकृत भई कार्यरत रहेको हुनु पर्नेछ।
- (४) उपनियम (३) बमोजिम विद्यालय, विश्वविद्यालय वा संगठित संस्थाको आधारमा गठन हुने संस्थामा त्यसमा कार्यरत प्राध्यापक, शिक्षक वा कर्मचारी सदस्य हुन सक्नेछन्।
- (५) विद्यालय, विश्वविद्यालय वा संगठित संस्थामा कार्यरत प्राध्यापक, शिक्षक वा कर्मचारीले यस नियम बमोजिम गठन हुने एकै प्रकृतिका कुनै एक संस्थामा मात्र सदस्यता लिन सक्नेछन्।
- (६) यस नियम बमोजिम दर्ता भएका संस्थाहरुले देहायका कार्यहरु मात्र गर्न सक्नेछन्।
- (क) सदस्यहरुको विनियममा तोकिएको सीमासम्मको मासिक बचत संकलन गर्ने,
- (ख) खण्ड (क) बमोजिम संकलित बचत रकम सदस्यहरुलाई ऋण तथा सापटीका रुपमा परिचालन गर्ने,
- (ग) सदस्यहरुको बौद्धिक विकास, कला एवं साहित्यका क्षेत्रमा रचनात्मक कार्य गर्ने।
- (७) यस नियम बमोजिम संस्थाको गठन तथा अन्य व्यवस्था भजनी नगरपालिकाको स्वीकृत कार्यविधि बमोजिम हुनेछ।

४. संस्था दर्ताको दरखास्तको ढाँचा र पेश गर्नुपर्ने विवरण:

- (१) ऐनको दफा ५ को उपदफा (१) बमोजिम दर्ता गर्ने अधिकारी समक्ष संस्था दर्ता गर्नका लागि अनुसूची १ को ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछ।
- (२) उपनियम (१) बमोजिम संस्था दर्ता गर्नका लागि दरखास्त दिँदा ऐनको दफा ५ को उपदफा २ को खण्ड (ख) बमोजिमको प्रतिवेदन अनुसूची -२ को ढाँचामा र खण्ड (ग) बमोजिमको विवरण अनुसूची -३ को ढाँचामा दरखास्त साथ संलग्न गरि पेश गर्नु पर्नेछ।
- (३) उपनियम (१) बमोजिम संस्था दर्ताका लागि दरखास्त दिँदा ऐनको दफा ५ को उपदफा २ मा उल्लिखित कागजातका अतिरिक्त देहायका विवरण समेत संलग्न गर्नुपर्नेछ ः-

- (क) प्रारम्भिक भेलाको निर्णयहरू,
- (ख) अनुसूची-४ को ढाँचामा व्यवसायिक कार्ययोजना,
- (ग) अनुसूची-५ को ढाँचामा सदस्यहरूबाट शेयर पूँजी तथा प्रवेश शुल्क बापत संकलित रकमको भरपाई,
- (घ) अनुसूची-६ को ढाँचामा तदर्थ सञ्चालक समितिका सदस्यहरूको विवरण,
- (ङ) अनुसूची-७ को ढाँचामा स्व-घोषणा पत्र,
- (च) अनुसूची-८ को ढाँचामा अधिकार प्रत्यायोजन पत्र,
- (छ) आवेदकहरूले नगरपालिकाले तोके बमोजिम कम्तिमा एक दिवसीय पूर्व –सहकारी शिक्षा प्राप्त गरेको प्रमाण पत्र,
- (ज) आवेदकहरूको नेपाली नागरिकता प्रमाण-पत्र वा राष्ट्रिय परिचयपत्रको प्रतिलिपी,
- (झ) पेशागत संगठनको आधारमा दर्ता हुने संस्थाको हकमा त्यस्तो पेशागत संगठनका आवद्धताको परिचयपत्रको प्रतिलिपी,
- (ञ) संस्थाको कार्यक्षेत्रभित्र बसोबास गरेको पुष्ट्याई हुने प्रमाण,
- (ट) आवेदकहरू प्रत्येकले संस्थाको कार्ययोजना बमोजिम सेवा उपयोग गर्ने आधार
- (ठ) संस्थाको कार्यक्षेत्र परेको सम्बन्धित वडा कार्यालयको सिफारिस पत्र,
- (ड) शेयर पूँजी तथा प्रवेश शुल्कबापत सदस्यहरूबाट संकलित रकम बैंक वा वित्तीय संस्था सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम 'क' वर्गको ईजाजत प्राप्त बैंकमा खाता खोली रकम जम्मा गरेको बैंक भौचर,
- (ढ) उपनियम (३) को (ड) बमोजिमको वित्तीय संस्था उपलब्ध नभएमा उपलब्धताका हिसाबले प्रचलित कानून बमोजिम क्रमशः 'ख', 'ग' र 'घ' वर्गको ईजाजत प्राप्त बैंकमा रकम जम्मा गरेको बैंक भौचर ।

५. बचत तथा ऋण सहकारी संस्था दर्ताको मापदण्डः

- (१) भजनी नगरपालिका क्षेत्रभित्रका प्रत्येक दुई हजार जनसंख्यामा एउटा संस्थामा नबढ्ने गरि बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने संस्था दर्ता गर्न सकिनेछ ।
- (२) उपनियम (१) बमोजिम संस्थाको संख्या निर्धारण गर्दा भजनी नगरपालिका भित्र कार्यक्षेत्र सीमित भएका छिमेक वा बसोबासको साझा बन्धनमा दर्ता गरिएका बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने संस्थाहरूको मात्र आधार लिईनेछ ।
- (३) उपनियम (१) र (२) बमोजिमको मापदण्ड भन्दा बढी भएका बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने संस्थाहरू तीन वर्षभित्र नियम ३६ बमोजिम एकीकरण भईसक्नु पर्नेछ ।

६. दर्ताको प्रार्थमिकताः

संस्था दर्ताका लागि एकै प्रकृति र नामका एकभन्दा बढी संस्था दर्ताका लागि निवेदन परेमा रीतपूर्वक दर्ता भएको पहिलो निवेदनलाई प्रार्थमिकता दिईनेछ ।

७. दर्ताको प्रमाणपत्रः

- (१) ऐनको दफा ६ बमोजिम दर्ता भएका संस्थालाई दर्ता गर्ने अधिकार प्राप्त दर्ता अधिकारीले अनुसूची ९ बमोजिमको अभिखेल राखी ऐनको अनुसूची-२ को ढाँचामा दर्ता प्रमाणपत्र दिनु पर्नेछ ।
- (२) यस नियमावलीमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि भजनी नगरपालिकामा मात्र कार्यक्षेत्र भएको सहकारी संस्थाहरू यस नगरपालिका भित्र दर्ता गरिनेछ । यसका अतिरिक्त अन्य स्थानिय तहमा समेत कार्यक्षेत्र रहेका सहकारी संस्थाहरूले प्रादेशीक ऐन तथा संघीय ऐन बमोजिम प्रदेश तथा संघमा दर्ता गर्नु पर्नेछ ।

८. सहकारी संस्थाको कार्यक्षेत्र:

- (१) ऐनको दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिम संस्थाको कार्यक्षेत्र सदस्यको सीप , पेशा र प्रकृति समेतबाट फराकिलो क्षेत्र आवश्यक पर्ने देखिएमा बढीमा तीन वटा वडासम्म हुनेछ ।
- (२) उपनियम (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि प्रस्तावित कार्यक्षेत्रको कुनै वडामा संस्थाको आवेदकहरूको बसोबास नभएको भए त्यस्तो वडा कार्यक्षेत्रमा समावेश गरिनेछैन ।
- (३) ऐनको दफा ९ को उपदफा (२) बमोजिम कार्यक्षेत्र विस्तार गर्दा देहायका विशेष व्यवसायिक आवश्यकताको आधार लिनुपर्नेछ –
- (क) उत्पादनको संकलन, सञ्चय, प्रशोधन सुविधाका दृष्टिले न्युनतम आयतन (भोल्युम) कायम गर्न आवश्यक भएको,
- (ख) निश्चित भौगोलिक क्षेत्रसम्म उत्पादन क्षेत्र कायम भएको,
- (ग) सिँचाई सुविधा, प्राविधिक रेखदेख, रोगव्याधि नियन्त्रणका दृष्टिले उपयुक्त एकाई कायम गर्नुपर्ने भएको,
- (घ) सेवाको माग , प्रति एकाई लागत , सञ्चालन खर्च , व्यवस्थापकिय रेखदेख , स्थिर सम्पत्तिको उपयोग समेतबाट कार्यक्षेत्र विस्तार आवश्यक भएको , तर संस्थाको मौजुदा कार्यक्षेत्रमा सदस्यता एवं व्यावसायिक सेवा विस्तारको मनासिब स्तर हासिल नभएसम्म त्यस्तो संस्थाको कार्यक्षेत्र विस्तार गर्नु हुँदैन ।
- (४) ऐन तथा नियमावली बमोजिम संस्थाको कार्यक्षेत्र विस्तार गर्दा देहायको प्रक्रिया पूरा गर्नु पर्नेछः-
- (क) मौजुदा कार्यक्षेत्रमा संस्थाको सदस्यता एवं सेवा विस्तारको लेखाजोखा गरिएको,
- (ख) थप गरिने कार्यक्षेत्रमा संस्थाको सेवा माग भएको,
- (ग) ऐनको दफा २२ को उपदफा (१) बमोजिम विपरीत दोहोरो सदस्यता हुने अवस्था नरहेको सुनिश्चित गरिएको,
- (घ) विनियम संशोधन प्रक्रिया पूरा भएको ।
- (५) ऐन प्रारम्भ हुँदाको बखत सञ्चालनमा रहेका संस्थाहरूको कार्यक्षेत्र कायम गर्ने प्रायोजनको लागि त्यस्ता संस्थाहरूले पेश गर्ने कार्य सञ्चालन प्रतिवेदनमा ऐनको दफा ९ को उपदफा (५) मा उल्लिखित विवरणहरूको अतिरिक्त देहायका विवरण समेत संलग्न गर्नु पर्नेछः-
- (क) मौजुदा कार्यक्षेत्रमा संस्थाको शाखा कार्यालय , सेवा केन्द्र वा सम्पर्क केन्द्र अनुसारको सञ्चालन खर्च , कारोवार र नाफा नोक्सानको विवरण,
- (ख) मौजुदा कार्यक्षेत्रको वडागत नाम, थर, ठेगाना, शेयर र बचतको विवरण,
- (ग) मौजुदा कार्यक्षेत्रमा संस्थाले सञ्चालन गरेको उद्योग , लगानी र व्यवसायिक सेवा सुविधाहरूको वडागत विवरण
- (६) ऐनको दफा ९ को उपदफा (६) बमोजिम सहकारी संस्थाको मौजुदा कार्यक्षेत्र भित्रको वडा झिकि कार्यक्षेत्र घटाउने निर्देशन दिँदा झिकिने कार्यक्षेत्र भरिको गरी जम्मा सदस्य संख्याको पन्ध्र प्रतिशतभन्दा कम सदस्य संख्या भएको हुनु पर्नेछ ।
- (७) ऐनको दफा ९ को उपदफा (६) बमोजिम सहकारी संस्थाको मौजुदा कार्यक्षेत्रभित्रको झिकि कार्यक्षेत्र घटाउने निर्देशन दिँदा झिकिने कार्यक्षेत्रभरिको गरी पाँच करोड रुपैयाँ वा जम्मा कारोवारको पन्ध्र प्रतिशतमा जुन घटि हुन्छ सो भन्दा कम व्यावसायिक सेवा सञ्चालन भएको देखिएको हुनु पर्नेछ ।

स्पष्टिकरण: यस उपनियमको प्रयोजनका लागि “कारोबार” भन्नाले संस्थाले सञ्चालन गरेको व्यावसायिक क्रियाकलापहरुमा पछिल्लो आर्थिक वर्षको सदस्यतर्फको खरिद वा विक्री कारोवारको जोड सम्झनु पर्छ ।

९. संस्थाको वर्गीकरण:

(१) विषयगत आधारमा संस्थाको वर्गीकरण देहाय बमोजिम हुनेछ ०:

- (क) उत्पादक संस्था: कृषि , दुग्ध, चिया, कफी, उखु, जुनार, सुपारी, जडिबुटी, वीउबिजन, मौरीपालन, फलफूल, तरकारी र माछापालन विशेषका विषयगत र अगुवाबाली एवम् उत्पादनको योजना समेतका आधारमा अन्य उत्पादनमूलक संस्था ।
- (ख) उपभोक्ता संस्था: उपभोक्ता , भण्डार, विद्युत, सञ्चार र स्वास्थ्य विशेषका विषयगत र प्रार्थमिक आवश्यकता एवम् सेवाको योजना समेतका आधारमा अन्य उपभोग्य संस्था ।
- (ग) वित्तीय संस्था: बचत तथा ऋणको मात्र कारोबार गर्ने संस्था ।
- (घ) श्रमिक संस्था: हस्तकला, खाद्य परिकार, गैरखाद्य औद्योगिक उत्पादन, भोजनालय र श्रम करार विशेषका विषयगत र सीप वा श्रमको विशेषता एवम् स्वरोजगारीको योजना लगायत अन्य श्रममा आधारित संस्था ।
- (ङ) बहुउद्देश्यीय संस्था: उत्पादन , उपभोग, वित्तीय र श्रम वा सीपमा आधारित स्वरोजगारीका सेवासमेत सञ्चालन गर्ने बहुउद्देश्यीय संस्था ।

(२) उपनियम (१) को खण्ड (क) , (ख) र (ग) मा उल्लिखित विषयमा विशिष्टीकरण , आम प्रचलन र अभ्यासको विकासक्रम समेतको आधारमा भजनी नगरपालिकाले राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी थप विषय तोक्र सक्नेछ ।

१०. विषय परिवर्तन सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) कुनै सहकारी संस्थाका सदस्यहरुले आफ्नो व्यावसायिक आवश्यकताको आधारमा दर्ता हुँदाको बखतको विषय परिवर्तन गर्न चाहेमा साधारण सभामा कायम रहेको कूल सदस्य संख्याको बहुमतबाट निर्णय गराई सोही बमोजिम संस्थाको विनियममा समेत संशोधन गरी सो को स्वीकृतिका लागि अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ।
- (२) उपनियम (१) बमोजिम विषय परिवर्तनका लागि विनियम संशोधन गर्दा प्रचलित ऐन तथा यस नियमावलीको अधिनमा रहि भजनी नगरपालिकाबाट निर्धारित शर्त र कार्यविधि पूरा भएको हुनु पर्नेछ ।
- (३) उपनियम (१) बमोजिम कुनै निवेदन प्राप्त भएमा अधिकार प्राप्त अधिकारीले आवश्यक जाँचबुझ गरी संशोधन गरिएको विनियम स्वीकृत गर्नु पर्नेछ ।

११. कारोबार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजना सञ्चालनका आधार:

(१) ऐनको दफा १२ को उपदफा (५) बमोजिम एकै वा फरक फरक प्रकृतिका दुई वा दुईभन्दा बढी संस्थाले अन्तर सहकारी सहयोगको भावनाले संयुक्त वा साझेदारीमा आफ्नो उत्पादन वा सेवाको बजारीकरणका लागि देहाय बमोजिमको आधारमा कारोबार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजना सञ्चालन गर्न सक्नेछन्:-

- (क) सम्बन्धित संस्थाका सदस्यहरुको आवश्यकतामा आधारित उत्पादनको मूल्य श्रृङ्खला , विकास, बजार पहुँच वा निर्यात प्रबन्धको प्रयोजन हुनुपर्ने,
- (ख) प्रस्तावित कारोबार , व्यवसाय, उद्योग वा परियोजनाको स्वामित्व , स्रोत परिचालन , सञ्चालन विधि , सदस्यहरुको लोकतान्त्रिक नियन्त्रण प्रणाली , प्रतिफल वितरण लगायत व्यावसायिक प्रस्तावनाको विस्तृत रुपरेखा तयार गरिएको हुनुपर्ने,

- (ग) खण्ड (ख) बमोजिमको प्रस्तावना, सम्बद्ध संस्थाहरू प्रत्येकको साधारण सभाको कायम रहेको कूल सदस्य संख्याको बहुमतबाट पारित भएको हुनुपर्ने,
- (घ) खण्ड (ग) बमोजिम पारित प्रस्तावना संयुक्त रुपमा वा साझेदारीमा कार्यन्वयन गर्ने सम्बन्धमा सम्बद्ध संस्थाहरूबीच कम्तिमा पाँच वर्षको करार बन्दोबस्त भएको हुनुपर्ने,
- (ङ) प्रस्तावित संयुक्त वा साझेदारी कारोबार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजना सम्भाव्यता अध्ययनबाट सम्भाव्य देखिनुपर्ने,
- (च) प्रचलित कानून बमोजिम सम्बन्धित निकायमा प्रस्तावित संयुक्त वा साझेदारी व्यवसाय दर्ता गर्नुपर्ने भए दर्ता गरिएको हुनुपर्ने,
- (छ) प्रस्तावित संयुक्त वा साझेदारी व्यवसाय सञ्चालन गर्नका लागि प्रचलित कानून बमोजिम कुनै निकायबाट अनुमतिपत्र, स्वीकृती वा इजाजतपत्र लिनुपर्ने भए लिएको हुनुपर्ने ।
- (२) उपनियम (१) बमोजिमको कार्य सम्पन्न गरी सम्बन्धित संस्थाले तत्सम्बन्धी सम्पूर्ण कागजात संलग्न राखी दर्ता गर्ने अधिकारी समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।
- (३) उपनियम (२) बमोजिम प्राप्त निवेदन उपर दर्ता गर्ने अधिकार प्राप्त अधिकारीले पन्ध्र दिनभित्र आवश्यक जाँचबुझ गरी संयुक्त वा साझेदारीमा कारोबार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजना सञ्चालन गर्नजानकारी दिनु पर्नेछ ।
- (४) उपनियम (३) बमोजिम अनुमति दिएको जानकारीको दर्ता गर्ने अधिकार प्राप्त अधिकारीले छुट्टै अभिलेख राष्ट्र पार्नेछ ।
- (५) यस नियम बमोजिम अनुमति पाएको संयुक्त वा साझेदारीमा कारोबार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजना सञ्चालन गर्ने संस्थाले तोकिएको ढाँचामा नियमित रुपमा प्रगति विवरण र बार्षिक लेखापरिक्षण प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ ।

१२. सहकारी संस्थाको विनियमः

सहकारी संस्थाको विनियम बनाउँदा अनुसूची-१० मा उल्लिखित विषयहरू समावेश गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद – ३

सदस्यता

१३. संस्थाको सदस्यता- संस्थाको सदस्यता लिँदा देहायको प्रक्रिया पुरा गर्नु पर्नेछ –

- (क) ऐनको दफा २० को उपदफा (१) बमोजिम योग्य,
- (ख) विषयगत सहकारी संस्थाको हकमा नियम ९ को उपनियम (१) मा उल्लिखित विषयगत संस्थामा दोहोरो नपर्ने,
- (ग) सम्बन्धित संस्थाको विनियममा उल्लिखित आधार र प्रक्रिया पूरा भएको ।

१४. सदस्यताको समाप्तिः

- (१) देहायको अवस्थामा देहायको प्रक्रिया पुरा गरेर मात्र कुनै सदस्यको सदस्यता समाप्त भएको मानिनेछ ।
- (क) ऐनको दफा २३ को उपदफा (१) अनुसार भएमा,
- (ख) सम्बन्धित सदस्यता समाप्तिको आधारसहितको जानकारी संस्थामा प्राप्त भएको वा संस्थाको अभिलेखबाट देखिएको हुनुपर्ने,

- (ग) सम्बन्धित सदस्यको सदस्यता समाप्तिका सम्बन्धमा सञ्चालक समितिले उपसमितिले गठन गरी छानबिनको प्रतिवेदन लिएको हुनुपर्ने,
- (घ) सदस्यता समाप्ति गरिने सम्बन्धित सदस्यलाई खण्ड (ख) बमोजिमको उपसमितिले आफ्नो सफाई पेश गर्न मनासिब माफिकको मौका दिएको हुनुपर्ने,
- (ङ) सम्बन्धित सदस्यको सदस्यता समाप्त गर्ने सम्बन्धमा सञ्चालक समितिको निर्णय भएको हुनेपर्ने ।
- (२) उपनियम (१) को खण्ड (ङ्ग) बमोजिम सञ्चालक समितिले निर्णयमा चित्त नबुझे सदस्यले दर्ता गर्ने अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष उजुरी गर्न सक्नेछ र तत्सम्बन्धमा दर्ता गर्ने अधिकार प्राप्त अधिकारीले गरेको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।
- (३) उपनियम (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि ऐनको दफा २२ को उपदफा (१) बमोजिम दोहोरो सदस्यता भए, नभएको सम्बन्धमा संस्थाले आफ्नो सदस्यहरूलाई यो नियमावली प्रारम्भ भएको मितिले तीन महिना भित्र स्व-घोषणा गर्न सूचना दिनुपर्नेछ ।
- (४) उपनियम (३) बमोजिम प्राप्त सूचनाको आधारमा ऐनको दफा २२ को उपदफा (१) विपरीत दोहोरो सदस्यता भएको सदस्यको हकमा निजले चाहेको संस्थाले सदस्यता कायम राखी अन्य संस्थाले ऐनमा निर्धारित म्यादभित्र त्यस्तो सदस्यको सदस्यता अन्त्य गर्नु पर्नेछ ।
- (५) यस नियममा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि अधिकार प्राप्त अधिकारीले निरिक्षण वा अनुगमनको सिलसिलामा वा अन्य कुनै माध्यमबाट ऐनको दफा २२ को उपदफा (१) विपरित कुनै सदस्यको दोहोरो सदस्यता रहेको देखिएमा सदस्यले चाहेको कुनै एक मात्र संस्थाको सदस्यता कायम गरी अन्य संस्थाको सदस्यता खारेज गर्न निर्देशन दिन सक्नेछ र सोही निर्देशन बमोजिम सम्बन्धित संस्थाले त्यस्तो सदस्यको सदस्यता समाप्त गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद-४

साधारण सभा

१५. साधारण सभा सम्बन्धी विशेष व्यवस्था:

- (१) सदस्य संख्याको कारण संस्थाको साधारण सभा एकै स्थानमा गर्न असुविधा हुने देखिएमा समितिले साधारण सभाका लागि तय भएका समान कार्यसूची उपर छलफल गर्न ऐनको दफा २९ को उपदफा (६) अनुसार साधारण सभा बोलाउन व्यवस्था मिलाउन सक्नेछ ।
- (२) उपनियम (१) बमोजिम बोलाईएको साधारण सभामा सञ्चालक तथा लेखा सुपरीवेक्षण समितिका सदस्यको उपस्थितिमा उपनियम (५) बमोजिमको एकाईमा रहेका बहुमत सदस्यको उपस्थितिमा त्यस्तो साधारण सभाको लागि तय भएका समान कार्यसूची उपर छलफल गरी कम्तीमा बहुमत सदस्यको निर्णय बमोजिम साधारण सभाको अन्तिम निर्णय प्रमाणित गर्न विनियममा उल्लेख भए बमोजिमको संख्यामा प्रतिनिधि छनौट गर्नु पर्नेछ ।
- (३) उपनियम (२) बमोजिम छनौट भएका प्रतिनिधिहरूले साधारण सभाको अन्तिम निर्णय प्रमाणित गर्न सक्नेछन् ।
- (४) उपनियम (३) बमोजिम साधारण सभाको अन्तिम निर्णय प्रमाणित गर्ने सम्बन्धमा छनौट भएका प्रतिनिधिहरू बीच मतैक्यता हुन नसकेमा उपस्थित प्रतिनिधिहरूको बहुमतबाट भएको निर्णय बमोजिम हुनेछ ।
- (५) उपनियम (१) बमोजिम हुने साधारण सभाको बैठक देहाय बमोजिम गराउनु पर्नेछ:-
- (क) सस्थाको कार्यक्षेत्रलाई विभिन्न एकाईहरूमा सदस्य संख्याको आधारमा विभाजन गर्ने,
- (ख) सम्बन्धित एकाईमा रहेका सदस्य संख्याको आधारमा प्रतिनिधि संख्या यकिन गर्ने,

- (ग) यकिन भएको संख्याको आधारमा प्रतिनिधि चयन गर्ने,
 (घ) साधारण सभाको समान कार्य सूचीमा एकाईमा रहेका सदस्यहरु बीच छलफल गर्ने र एकाईमा रहेका सदस्यहरुको धारणाको प्रतिनिधित्व चयन भएका प्रतिनिधिले गर्ने ।
 (६) उपनियम (१) बमोजिम हुने साधारण सभाको बैठकमा सहभागिता सम्बन्धी अन्य व्यवस्था नियममा भएको व्यवस्था बमोजिम हुनेछ ।

१६. समितिको बैठक:

- (१) समितिको बैठक अध्यक्षको निर्देशनमा सचिवले बोलाउनेछ ।
 (२) समितिको बैठक आवश्यकता अनुसार अध्यक्षले तोकेको मिति , समय र स्थानमा बस्नेछ । तर दुई बैठकबीचको अवधि पैंतालिस दिनभन्दा बढी हुनु हुँदैन ।
 (३) बैठकको अध्यक्षता समितिको अध्यक्षले , निज उपस्थित नभएमा उपाध्यक्षले र उपाध्यक्षसमेत उपस्थित नभएमा सञ्चालकहरु मध्ये बाट चुनिएको सदस्यले गर्नेछ ।
 (४) उपनियम (२) को अवधि भित्र बैठक नबोलाइएमा बहुमत सदस्यले हस्ताक्षर गरी बैठक बोलाउन अध्यक्ष समक्ष लिखित अनुरोध गर्न सक्नेछन् र त्यस्तो अनुरोध प्राप्त भएमा अध्यक्षले सात दिनभित्र बैठक बोलाउनु पर्नेछ ।
 (५) उपनियम (४) बमोजिम बैठक नबोलाइएको अवस्थामा बहुमत सञ्चालक सदस्यहरु उपस्थित भई सञ्चालक समितिको बैठक बोलाउन सक्नेछन् ।
 (६) उपनियम (५) बमोजिम बोलाइएको बैठकको अध्यक्षता उपस्थित सञ्चालकहरु मध्ये बाट चुनिएको सञ्चालकले गर्नेछ ।
 (७) समितिको बैठकको निर्णय अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिका साथै बहुमत सञ्चालकबाट प्रमाणित गर्नु पर्नेछ।
 (८) समितिको बैठकको गणपूरक संख्या समितिको तत्काल कायम रहेको कूल सदस्य संख्याको बहुमत सदस्य संख्या हुनेछ ।

१७. समितिको काम कर्तव्य र अधिकार:-

ऐनको दफा ३२ मा उल्लिखित काम , कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त समितिको काम , कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- (क) संस्थाको समग्र कार्यसञ्चालनमा सदस्यहरुको रचनात्मक सहभागिता सुनिश्चित गर्ने,
 (ख) सदस्यहरुलाई नियमित रुपमा सहकारी शिक्षा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउने,
 (ग) ऐन तथा यस नियमावली बमोजिम हुने निरिक्षण , अनुगमन कार्यमा सहयोग पुर्याउनुका साथै प्राप्त निर्देशनहरुको कार्यन्वनको व्यवस्था मिलाउने,
 (घ) लेखा सुपरिवेक्षण समितिबाट प्राप्त सुझावहरु कार्यन्वन गर्ने, गराउने,
 (ङ) संस्थाको कार्यसञ्चालनमा पारदर्शिता कायम राखी सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनि लाउन्डरिङ्ग) निवारण सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिमका व्यवस्थाहरुको कार्यन्वन गर्ने, गराउने,
 (च) आवश्यकता अनुसार उपसमितिहरु गठन, विघटन तथा जिम्मेवारी तोक्ने,
 (छ) सदस्य तथा पदाधिकारीहरुका लागि आचारसंहिता बनाई लागू गर्ने,
 (ज) विनियममा उल्लिखित अन्य कामहरु गर्ने ।

१८. तदर्थ समितिको गठन:-

- (१) ऐनको दफा ३६ को उपदफा (३) बमोजिम समिति विघटन भएमा संस्थाको दैनिक कार्यसञ्चालन गर्न र निर्वाचन गराउन अधिकार प्राप्त अधिकारीले सदस्यहरूमध्येबाट सात जनाको एक तदर्थ समिति गठन गर्नु पर्नेछ ।
- (२) उपनियम (१) बमोजिम तदर्थ समिति गठन गर्दा देहाय बमोजिमको आधार लिनु पर्नेछः-
- (क) सदस्यहरूको नाममा संस्थाले तिर्नुपर्ने भाखा नाघेको ऋण वा बाँकी बक्यौता रहेको हुन नहुने,
- (ख) एकै परिवारका एकभन्दा बढी सदस्य समितिमा रहेको हुन नहुने,
- (ग) साविकमा कायम रहेको समितिको सदस्य वा त्यस्तो परिवारको सदस्य हुन नहुने,
- (घ) उपलब्ध भएसम्म जम्मा सदस्यको कम्तीमा ३३ (तेत्तीस) प्रतिशत महिला हुनुपर्ने ।
१९. लेखा सुपरिवेक्षण समितिका पदाधिकारीको योग्यताः-
- ऐनको दफा ३७ को उपदफा (१) बमोजिमको लेखा सुपरिवेक्षण समितिको संयोजक तथा सदस्य हुन देहाय बमोजिमको योग्यता पुगेको हुनु पर्नेछः-
- (क) सम्बन्धित सहकारी संस्थाको सदस्यता लिएको कम्तीमा तीन वर्ष पूरा भएको , तर प्रारम्भिक साधारण सभाबाट निर्वाचित हुने लेखा समितिको संयोजक तथा सदस्यहरूको हकमा यो खण्ड लागु हुनेछैन ।
- (ख) संस्थालाई तिर्नु, बुझाउनुपर्ने बेरजु वा भाखा नाघेको कर्जा वा बक्यौता रकम नरहेको,
- (ग) संस्थाले आफै वा अन्य निकायको तर्फबाट आयोजना गरिने लेखापालन वा लेखापरिवेक्षणसँग सम्बन्धित तालिम लिएको ।

परिच्छेद-५

बचत तथा ऋणको परिचालन

२०. सन्दर्भ व्याजदरको आधार र प्रक्रियाः

- (१) ऐनको दफा ४० बमोजिम सन्दर्भ व्याजदर निर्धारण गर्दा देहायका आधार लिनु पर्नेछः-
- (क) बचत तथा ऋणको कारोबार गर्ने केन्द्रीय विषयगत संघमा आवद्ध संस्था र संघको औषत व्याजदर,
- (ख) सहकारी बैंकहरूको औषत व्याजदर,
- (ग) बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी कानून बमोजिम “क” वर्गको इजाजतप्राप्त बैंकहरूको औषत व्याजदर,
- (घ) व्याजदर सम्बन्धमा नेपाल सरकारका मन्त्रालय, निकाय, नेपाल राष्ट्र बैंकले गरेको अध्ययन प्रतिवेदनहरू,
- (ङ) राष्ट्रिय सहकारी महासंघ, विषयगत केन्द्रीय संघहरूबाट प्राप्त सुझाव,
- (च) सन्दर्भ व्याजदर निर्धारण सम्बन्धमा उपयुक्त देखेको अन्य आधारहरू ।
- (२) उपनियम (१) बमोजिम सन्दर्भ व्याजदर निर्धारण गर्दा सामान्यतया देहायका सिद्धान्तहरूको अवलम्बन गर्नु पर्नेछः-
- (क) बचतमा भारित औषत व्याजदर भन्दा सामान्यतया बढी,
- (ख) ऋणमा भारित औषत व्याजदर भन्दा सामान्यतया घटी,
- (ग) बचत र ऋणको व्याजदरको अन्तर छ प्रतिशत भन्दा घटी ।
- (३) यस नियम बमोजिम सन्दर्भ व्याजदर निर्धारण गर्दा बचत तथा ऋणको किसिम एवं प्रयोजन हेरी शहरी तथा ग्रामीण क्षेत्रका लागि छुट्टाछुट्टै दर कायम गर्न सकिनेछ ।
- (४) यस नियम बमोजिम निर्धारण गरिएको सन्दर्भ व्याजदर आवश्यकता अनुसार पुनरावलोकन गर्नु पर्नेछ ।

- (५) ऐनको दफा ४० बमोजिम बाषिक रुपमा सन्दर्भ व्याजदरको सम्बन्धमा व्याजदर परिपालनाको अवस्थाको मूल्याङ्कन गरी सन्दर्भ व्याजदरको सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायमा सुझाव सहित प्रतिवेदन दिनु पर्नेछ ।
- (६) यस नियम बमोजिम सन्दर्भ व्याजदर निर्धारण गरिएको जानकारी सम्बन्धित निकायका साथै कुनै एक राष्ट्रिय दैनिक पत्रिकामा समेत प्रकाशन गर्नुपर्नेछ ।

२१. सदस्यको रकम फिर्ता:-

- (१) कुनै सदस्यले सदस्यता त्याग गरेको अवस्थामा ऐनको दफा ४३ को उपदफा (१) बमोजिम निजले पाउनु पर्ने देहायको रकम सदस्यता त्याग गरेको आर्थिक वर्षको लेखापरिक्षण प्रतिवेदन पारित भएको मितिले तीस दिनभित्र सम्बन्धित संस्थाले निजलाई फिर्ता दिनु पर्नेछ:-
- (क) निजको शेयरको अंकित मूल्य बराबरको रकम,
- (ख) निजले भुक्तानी लिन बाँकी शेयर लाभांश बापतको रकम,
- (ग) निजले भुक्तानी लिन बाँकी संरक्षित पूँजी फिर्ता बापतको रकम,
- (२) उपनियम (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संस्था घाटामा गएको अवस्थामा सञ्चित घाटाको रकम शेयर पूँजीबाट समानुपातिक रुपमा घटाई बाँकी रहेको हिसाबमा मात्र सदस्यलाई दिनुपर्ने रकम कायम गरी फिर्ता दिनु पर्नेछ ।
- (३) ऐनको दफा ४३ बमोजिम संस्थामा जम्मा गरेको बचत रकम सदस्यले फिर्ता मागेको बखत व्याज सहित तुरुन्त फिर्ता दिनु पर्नेछ । तर आवधिक बचत रकम निर्धारित अवधि भुक्तान भए पश्चात फिर्ता गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद-६

कोष सम्बन्धी व्यवस्था

२२. संरक्षित पूँजी फिर्ता कोषबाट रकम वितरण गर्ने आधार:

- (१) ऐनको दफा ४८ को उपदफा (३) बमोजिम संरक्षित पूँजी फिर्ता कोषबाट सदस्यहरूलाई रकम वितरण गर्दा देहाय बमोजिमको बाषिक कारोवारको आधार लिनु पर्नेछ:-
- (क) उत्पादक संस्थामा सदस्यले संस्थालाई विक्री गरेको उपजको खरिद मूल्य,
- (ख) वित्तीय संस्थामा सदस्यले जम्मा गरेको बचत र लिएको ऋण रकममा तिरेको व्याज,
- (ग) उपभोक्ता सम्बन्धी संस्थामा सदस्यले संस्थासँग खरिद गरेको वस्तु वा सेवाको मूल्य,
- (घ) श्रमिक सम्बन्धी संस्थामा सदस्यले संस्थाबाट प्राप्त गरेको ज्याला,
- (ङ) बहुउदेश्यीय संस्थामा खण्ड (क), (ख), (ग) र (घ) मा उल्लिखित आधार ।
- (२) उपनियम (१) को खण्ड (क) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उत्पादक संस्थाले सदस्यलाई आवश्यक सामाग्री विक्री गरेकोमा त्यस्तो कारोवारलाई समेत गणना गर्न सकिनेछ ।
- (३) उपनियम (१) को खण्ड (ख) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि ऋणको भाखा ननाघेको सदस्यलाई त्यस्तो ऋणमा तिरेको व्याजको आधारमा संरक्षित पूँजी फिर्ता दिइनेछैन ।
- (४) उपनियम (१) को खण्ड (ख) बमोजिम कोषको रकम वितरण गर्न बचत रकमका लागि चालीस प्रतिशत र ऋणमा तिरेको व्याज रकमको लागि साठी प्रतिशत भार दिई गणना गरिनेछ ।
- (५) गत आर्थिक वर्षको कारोवारको संरक्षित पूँजी फिर्ता कोषको रकम चालु आर्थिक वर्षभित्र वितरण गरिसक्नु पर्नेछ ।

- (६) उपनियम (५) बमोजिम कुनै आर्थिक वर्षमा वितरण गरि बाँकी रहेको रकम सोही आर्थिक वर्षको अन्त्यमा जगेडा कोषमा सार्नु पर्नेछ ।
- (७) संरक्षित पूँजी फिर्ता सम्बन्धी अन्य व्यवस्था विभागले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

२३. सहकारी प्रबर्धन कोषः -

- (१) ऐनको दफा ४९ को उपदफा २ बमोजिम सहकारी प्रबर्धन कोषमा नगरपालिकाले वार्षिक बजेटमा समावेश गरी आवश्यक रकम उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।
- (२) सहकारी प्रबर्धन कोष सञ्चालनका लागि भजनी नगरपालिकाले आवश्यक कार्यविधी बनाई लागू गर्न सक्नेछ ।

२४. अन्य कोषसम्बन्धी व्यवस्थाः

- (१) सहकारी संस्थाको कुनै वर्षको खुद बचतको रकमबाट कम्तीमा पच्चीस प्रतिशत रकम ऐनको दफा ४७ बमोजिम जगेडा कोषमा जम्मा गरी बाँकी रकमलाई शत प्रतिशत मानी सोबाट कम्तीमा पच्चीस प्रतिशत रकम ऐनको दफा ४८ बमोजिम संरक्षित पूँजी फिर्ता कोष र शुन्य दशमलव पाँच प्रतिशतले हुन आउने रकम ऐनको दफा ४९ बमोजिम सहकारी प्रबर्धन कोषमा छुट्टयाएर बाँकी रहेको रकमलाई शतप्रतिशत मानी देहाय बमोजिमका कोषहरुमा कम्तीमा पाँच प्रतिशतका दरले छुट्टयाई वितरण गर्नु पर्नेछः-

(क) सहकारी शिक्षा कोष,

(ख) शेयर लाभांश कोष,

(ग) कर्मचारी बोनस कोष,

(घ) सहकारी विकास कोष,

(ङ) घाटापूर्ति कोष,

(च) सामुदायिक विकास कोष,

(छ) ऐनको दफा ७६ को उपदफा (१) बमोजिम साधारण सभाले स्वीकृत गरेको स्थिरीकरण कोष,

(ज) अन्य जोखिम व्यवस्थापन कोष ।

- (२) उपनियम (१) को खण्ड (ग) बमोजिमको कर्मचारी बोनस कोषबाट रकम वितरण गर्दा बढीमा तीन महिनाको तलब भन्दा बढी नहुने गरी रकम वितरण गर्नु पर्नेछ ।

२५. अभिलेखः-

- (१) ऐनको दफा ५१ को उपदफा (२) बमोजिम सहकारी संस्थाले आफ्नो कार्यसञ्चालनको अभिलेखका साथै आफूले गरेको कारोबारको कार्यालयले तोकेको तरिका र ढाँचामा समेत राख्नुपर्नेछ ।

- (२) उपनियम (१) बमोजिम अभिलेखिकरण तथा लेखापालन गर्दा अन्य कुराहरुका अतिरिक्त देहायका किताब , खाताबही तथा विवरणसमेत राख्नु पर्नेछः-

(क) अनुसूची-३,

(ख) प्रारम्भिक साधारण सभा , साधारण सभा, विशेष साधारण सभा र समिति , लेखा सुपरिवेक्षण समिति , उपसमितिहरुका बैठकहरुको छुट्टाछुट्टै कारबाही किताब,

(ग) नगद बही,

(घ) सहकारी संस्थाले अन्य कुनै व्यक्ति वा संस्था वा संघ वा निकायसँग कुनै कारोबार गरेको भए त्यस्तो कारोबार देखाउने दर्ता किताब,

(ङ) शेयर दर्ता किताब,

- (च) मालसामानको मौज्दात(स्टक) दर्ता किताब,
 (छ) ऋण लेनदेन दर्ता किताब,
 (ज) बेरुजु एवं सम्परीक्षण खाता,
 (झ) आम्दानी, खर्च, सम्पत्ति र दायित्वसम्बन्धी अलग-अलग खाता तथा सहायक खाताहरु,
 (ञ) हिसाब परिक्षण सूची, आय-व्यय र स्थिति विवरण पत्र,
 (ट) समय-समयमा विभागले तोकिएको अन्य अभिलेख एवं खाताहरु ।
- (३) पाँच करोड रुपैयाभन्दा बढी जायजैथा भएका सहकारी संस्थाले उपनियम (१) बमोजिम राख्नुपर्ने अभिलेख तथा लेखा विभागले तोके बमोजिमको निर्धारक पूरा भएको विद्युतीय कार्यक्रमणिका (एप्लिकेशन सफ्टवेयर) मा समेत व्यवस्थित गर्नु पर्नेछ ।
- (४) सहकारी संस्थाले आफ्नो संस्थागत तथा व्यवसायिक कारोबारको विवरण विभागले तोकेको व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा समेत प्रविष्ट गर्नु पर्नेछ । तर लेखिएको कुनै कुराले सदस्यको व्यक्तिगत बचत लगायतका प्रचलित कानून बमोजिम गोप्य रहने सूचना अलगगै संरक्षण गर्न बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।
- (५) सहकारी संस्थाले आधारभुत अभिलेख तथा कारोबारको हिसाबकिताब पृष्ठसुरक्षा (ब्याकअप) व्यवस्था सहित संरक्षण गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद- ७

छुट, सुविधा र सहूलियत

२६. छुट, सुविधा र सहूलियतः-

- (१) ऐनको दफा ५७ को उपदफा (१) बमोजिम सहकारी संस्थाले जग्गा जमिन लगायतका अचल सम्पत्ति खरिद गर्दा आय टिकट दस्तुर वा रजिष्ट्रेशन दस्तुर छुट , सुविधा वा सहूलियत प्राप्त गर्न सम्बन्धित संस्थाले देहायको विवरण सहित दर्ता अधिकारी समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछः-
- (क) यसरी निवेदन दिनु अघि रजिष्ट्रेशन दस्तुर छुट सुविधा लिई अचल सम्पत्ति खरिद गरेको भए जग्गाधनी प्रमाणपुर्जा र सम्बन्धित कागजको प्रतिलिपि,
 (ख) साधारण सभाको बैठकबाट घर जग्गाधनीको नाम नामेसी , घर जग्गा रहेको ठेगाना , कित्ता नम्बर , क्षेत्रफल र मूल्य समेत खुलाई खरिद सम्बन्धमा भएको निर्णयको प्रमाणित प्रतिलिपि,
 (ग) अचल सम्पत्ति खरिदमा बचत रकम उपयोग नहुने र जगेडा कोष तथा शेयर पूँजीबाट खरिद गर्न पुग्ने लेखापरिक्षकबाट प्रमाणित वित्तीय विवरण,
 (घ) अघिल्लो आर्थिक वर्षको लेखापक्षिण प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको भन्दा थप शेयर पूँजी र जगेडा कोषको रकमबाट खरिद गर्न खोजिएको भए पछिल्लो शेयर पूँजी , जगेडा कोष र बचत रकमको दर्तावाल लेखापरिक्षकले प्रमाणित गरेको वित्तीय विवरण,
 (ङ) सहकारी संस्थाको अनुगमन तथा निरीक्षण गर्दा कैफियत देखिई सुधारका लागि निर्देशन दिएको भए निर्देशन पालना भएको अवस्था खुल्ने कागज र सुधारको कार्ययोजना ।
- (२) उपनियम (१) बमोजिम प्राप्त निवेदन जाँच गरी दर्ता अधिकारीले छुट सुविधाको लागि सम्बन्धित निकायमा लेखि पठाउन सक्नेछ ।

परिच्छेद-८

ऋण असुली तथा बाँकी बक्यौता

२७. ऋण असुली तथा बाँकी बक्यौता असुलीः

(१) ऐनको दफा ५८ बमोजिम सहकारी संस्थाको ऋण र दफा ६१ बमोजिम सहकारी संस्थाको बाँकी बक्यौता असुलउपर गर्नुपर्ने व्यक्तिको जायजेथा लिलाम विक्री गरी असुलउपर गर्दा सम्बन्धित सहकारी संस्थाले देहायको कार्यविधि अपनाउनु पर्नेछः-

- (क) बाँकी बक्यौता तिर्नु, बुझाउनु पर्ने ठहर भएको व्यक्तिको नाममा बाटोको म्याद बाहेक पैँतीस दिनभित्र तिर्नु, बुझाउनुपर्ने रकम तिर्नु, बुझाउन वा रकम तिरी, बुझाई सकेको भए त्यसको प्रमाण पेश गर्न आउनु भनी म्याद जारी गरी पठाउने,
- (ख) खण्ड (क) बमोजिम म्याद जारी गरिएकोमा म्यादभित्र तिर्नु बुझाउनुपर्ने रकम तिर्नु, बुझाउन नआएमा वा तिरी, बुझाई सकेको प्रमाण पेश नगरेमा निजको नाममा लिलाम विक्री गर्न सूचना प्रकाशन गर्ने,
- (ग) धितो राखेको घर, जग्गा, जमिन मालपोत कार्यालयबाट रोक्का नगराईएको भएमा रोक्का गर्न लगाई त्यसको प्रमाण राख्ने,
- (घ) धितो राखेको चलअचल सम्पत्तिको लिलाम विक्री गर्दा धितोको विवरण, निजले बुझाउनुपर्ने साँवा, ब्याज र हर्जनाको रकमसमेत उल्लेख गरी चल सम्पत्ति भए पन्ध्र दिन र अचल सम्पत्ति भए पैँतीस दिनको म्याद दिई उक्त म्यादभित्र तिर्नु बुझाउनुपर्ने रकम नबुझाएमा धितो लिलाम विक्री गरि साँवा, ब्याज र हर्जनाको रकम असुलउपर गरिने बारेको सूचना सम्बन्धित व्यक्तिलाई बुझाई संस्थाको कार्यालय, स्थानिय तहको सम्बन्धित वडा कार्यालय र सार्वजनिक स्थानमा टाँसुका साथै स्थानिय वा राष्ट्रिय स्तरको कुनै एक दैनिक पत्रिकामा सूचना प्रकाशन गर्नुपर्ने, तर सम्बन्धित व्यक्तिलाई सूचना बुझाउन नसकिएको वा निज फेला नपरेको खण्डमा दैनिक पत्रिकामा प्रकाशित सूचना बमोजिम लिलाम विक्रीको प्रक्रिया अगाडि बढाउन बाधा पर्नेछैन।
- (ङ) धितो लिलाम विक्री गर्दा कार्यालय खुल्ने समय देखि सुरु गरी बन्द हुने समय भन्दा एक घण्टा अगाडि समाप्त गर्नुपर्ने, तर लिलाम विक्री हुने भनी तोकिएको दिन बिदा पर्न गएमा त्यसको भोलिपल्ट सोही स्थान र समयमा लिलाम बिक्री गर्नुपर्नेछ,
- (च) धितो लिलाम बिक्री गर्दा लिलाम गरिने चलअचल सम्पत्ति रहेको सम्बन्धित वडाको प्रतिनिधि, मालपोत कार्यालय वा स्थानिय तहको मालपोत विषय हेर्ने कर्मचारी, सम्बन्धित विषय हेर्ने कर्मचारी, सम्बन्धित विषयका प्राविधिक, सम्बन्धित संस्थाको व्यवस्थापक सहितको समितिले चलनचल्तीको मोल कायम गरी सोही रकमबाट डाँक बढाबढ गरी सुरु गर्नुपर्ने तथा डाँक बोल्न उपस्थित भई डाँक बढाबढ गर्ने व्यक्तिहरु मध्ये सबैभन्दा बढी डाँक बोल्ने व्यक्तिको नाममा लिलाम बिक्री स्वीकृत गर्ने, तर सञ्चालक समितिका पदाधिकारी, लेखा सुपरिवेक्षण समितिका पदाधिकारी, उपसमितिका पदाधिकारी, संस्थामा कार्यरत कर्मचारी र निजका नजिकका नातेदारले डाँक बढाबढमा भाग लिन पाउनेछैन।

- (छ) डाँक बोल्न सुरु गरी बढाबढ गर्नेले डाँक अड्क बोलेपछि संस्थाको विनियम वा अन्तरिक कार्यविधिमा तोकिए बमोजिमको डाँचाका फारममा निजले बोलेको अड्क स्पष्ट खोली निजको सहीछाप गराउने ।
- (२) उपनियम (१) बमोजिम लिलाम बिक्री गर्दा जिल्ला प्रशासन कार्यालय वा लिलाम बिक्री हुने ठाउँ नजिक कुनै सरकारी कार्यालय भए सो कार्यालय र स्थानीय तहको वडा कार्यालयको प्रतिनिधिलाई साक्षी राखी मुचल्का गराउनु पर्नेछ ।
- (३) लिखित रुपमा अनुरोध गर्दा समेत उपनियम (२) बमोजिम कुनै कार्यालयको प्रतिनिधि उपस्थित नभएमा उपस्थित प्रतिनिधि र स्थानीय तहको वडा कार्यालयका प्रतिनिधिलाई साक्षी राखी लिलाम बिक्री गर्नु पर्नेछ ।
- (४) जुन व्यक्तिको चलअचल सम्पत्ति लिलाम बिक्री गरिने हो सो व्यक्तिलाई लिलाम बिक्री हुने समय र ठाउँ तोकिएको उपस्थित हुन सूचना पठाउनु पर्नेछ । तर त्यसरी लिलाम बिक्री हुने दिन सरोकारवाला व्यक्ति उपस्थित नभएमा पनि लिलाम बिक्री गर्नका लागि बाधा पुगेको मानिने छैन ।

२८. लिलाम बिक्री स्थगित गर्न सक्ने:

- (१) नियम ३० बमोजिम लिलाम बिक्रीको सूचना प्रकाशित भईसके पछि ऋणी सदस्यले कर्जा चुक्ता गर्न आएमा वा समितिले तोकिएको रकम निश्चित अवधिभित्र जम्मा गरी कर्जा चुक्ता गर्न ऋणी सदस्य र संस्थाबीच सहमति भई लिलाम बिक्री स्थगित गर्नुपर्ने देखिएमा बिक्रीको सूचना प्रकाशन गर्ने सहकारी संस्था वा रजिष्टरले त्यस्तो लिलाम बिक्री उक्त अवधि सम्मका लागि स्थगित गर्न सक्नेछ ।

२९. असुल उपर हुन नसकेको रकम अरु जायजेथाबाट असुल उपर गर्ने:

- (१) धितो राखेको सम्पत्ति लिलाम बिक्री गर्दा आएको रकमबाट सावा , ब्याज र हर्जनाको रकम असुल उपर हुन नसकेमा ऐन तथा प्रचलित कानूनबमोजिम बाँकी बक्यौता असुल उपर गर्नुपर्ने व्यक्तिको हकभोगको अन्य जायजेथाबाट नियम २७ मा उल्लिखित कार्यविधि अपनाई लिलाम बिक्री गरी असुल उपर गर्नु पर्नेछ ।
- (२) मोहीले लिएको ऋणको हकमा निजले कमाएको बाली लिलाम बिक्री गरी साँवा , ब्याज र हर्जनाको रकम असुल उपर गर्नु पर्नेछ ।
- (३) उपनियम (१) र (२) बमोजिम लिलाम बिक्री गर्दा लिलाम बिक्री हुने दिनसम्मको साँवा , ब्याज र हर्जनाको रकम असुल उपर गरी बाँकी हुन आएको रकम सरोकारवाला व्यक्तिलाई फिर्ता दिनु पर्नेछ ।

३०. बेचबिखन वा लिलाम बिक्री गर्न वा लिजमा दिन नहुने:

- (१) यस नियमावलीमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संस्थाको घर , जग्गा लगायतका स्थिर सम्पत्ति नेपाल सरकारको स्वीकृति बिना बेचबिखन वा लिलाम बिक्री गर्न वा धितो राख्न वा पाँच वर्षभन्दा बढी अवधिका लागि लिजमा दिनु हुँदैन । तर त्यस्ता संस्थाले ऋण वा अन्य बाँकी बक्यौता बापत धितो लिएको वा संस्था आफैले धितो सकार गरेको घर , जग्गा यस नियमावली बमोजिम लिलाम बिक्री गर्न नेपाल सरकारको स्वीकृति आवश्यक पर्नेछैन ।

३१. लिलाम सकार्ने व्यक्तिबाट रकम असुल गर्ने:

- (१) लिलाम बिक्रीको कार्य सकिना साथ लिलाम सकार गर्ने व्यक्तिबाट सकार गरेको मूल्यको दश प्रतिशत रकम सोही दिन धरौटीका रुपमा लिई राख्नु पर्नेछ र बाँकी नब्बे प्रतिशत रकम लिलाम सकारेको मितिले सात दिनभित्र बुझाई सकनुपर्नेछ तथा सो म्याद भित्र नबुझाएमा धरौटी राखेको रकम जफत हुने व्यहोरा कागज गराई राख्नु पर्नेछ ।
- (२) लिलाम सकार्ने व्यक्तिले सकार गरेको मूल्यको दश प्रतिशत रकम सोही दिन नबुझाएमा निजपछि सबैभन्दा बढी डाँक बोल्ने व्यक्तिको नाममा लिलाम सदर गर्नु पर्नेछ ।

(३) लिलाम सकार गर्ने व्यक्तिले यस नियम बमोजिम सकार गरेको पूरा मूल्य बुझाएमा निजको नाउँमा सो जायजेथा प्रचलित कानून बमोजिम रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज समेत गरिदिनका लागि सहकारी संस्थाले सम्बन्धित कार्यालयमा लेखी पठाउनु पर्नेछ ।

३२. लिलाम बिक्री नभएमा जायजेथा सहकारी संस्थाकैवामित्वमा रहनेः-

(१) नियम २७ र नियम २९ बमोजिम लिलाम बिक्री गर्नुपर्ने जायजेथा लिलाम बिक्री गर्दा कसैले नसकारेमा सहकारी संस्थाले उक्त जायजेथाको स्वामित्व आफूमा लिन सक्नेछ र त्यस्तो स्थितिमा सम्बन्धित कार्यालयहरूले सहकारी संस्थाको जनाउ बमोजिम आफ्नो कार्यालयमा रहेको श्रेस्तामा तदनुसार रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज गरिदिनु पर्नेछ ।

३३. जायजेथा फिर्ता दिनुपर्नेः-

(१) नियम ३२ बमोजिम संस्थाको नाममा कायम हुन आएको जायजेथा छ महिनाभित्र सम्बन्धित ऋणी सदस्यले आफूले तिर्नु बुझाउनु पर्ने साँवा र अधिल्लो दिन सम्मको व्याज, हर्जना र लिलाम प्रक्रियासँग सम्बन्धित खर्च समेत चुक्ता गरी फिर्ता लिन चाहेमा सम्बन्धित सहकारी संस्थाले आवश्यक प्रक्रिया पुर्याई फिर्ता दिनु पर्नेछ ।

३४. कर्जा सूचना केन्द्रः

(१) ऐनको दफा ६० बमोजिम कर्जा सूचना केन्द्र स्थापना गर्दा संघीय कानूनको ढाँचा बमोजिम गर्नु पर्नेछ ।
 (२) कर्जा सूचना केन्द्र स्थापनाको आधार, सदस्यता, पूँजी, संरचना र, सांगठनिक ढाँचा लगायतका व्यवस्थाहरू मन्त्रालयले स्वीकृत गरे बमोजिम हुनेछ ।
 (३) कर्जा सूचना केन्द्रमा बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने संस्थाका साथै बचत तथा ऋण समेतको कारोबार गर्ने बहुउद्देश्यीय वा अन्य विषयगत संस्था समेत सदस्य बन्न सक्नेछन ।
 (४) कर्जा सूचना केन्द्र सम्बन्धि अन्य व्यवस्था संघीय कानून बमोजिम हुनेछ ।

३५. कालो सूचीसम्बन्धी व्यवस्थाः

(१) कर्जा सूचना केन्द्रले आफ्ना सदस्य रहेका सहकारी **स्थानहरूबाट** ऋण लिई रकमको अपचलन गर्ने वा भाखा भित्र ऋणको साँवा, व्याज फिर्ता नगर्ने व्यक्तिको नामनामेसी सहित कालो सूची प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।
 (२) उपनियम (१) बमोजिम कालो सूची प्रकाशन गर्दा कर्जा सूचना केन्द्रको निर्धारित मापदण्ड अनुसार सम्बन्धित सदस्य संस्थाबाट प्राप्त सिफारिस सहितको प्रतिवेदनको आधार लिनु पर्नेछ ।
 (३) उपनियम (२) बमोजिम कालो सूचीमा परेका व्यक्तिहरूको नाम निर्धारित मापदण्ड अनुसार सदस्य संस्थाहरूबाट प्राप्त सिफारिस सहितको प्रतिवेदनको आधारमा कालो सूचीबाट हटाउन सकिनेछ ।

परिच्छेद-९

एकीकरण विघटन र दर्ता खारेज

३६. सहकारी संस्थाको एकीकरणः-

(१) ऐनको दफा ६५ बमोजिम दुई वा दुईभन्दा बढी संस्थाहरू एकीकरण गर्दा देहायका शर्त बन्देजहरू पूरा भएको हुनु पर्नेछः-

(क) कार्यक्षेत्र एक अर्कासँग खप्टिएको वा जोडिएको हुनुपर्ने,
 (ख) एकै विषय वा प्रकृतिको संस्था हुनुपर्ने वा फरक विषय वा प्रकृतिको भए तापनि मूलतः एकै विषयमा प्रतिष्पर्धा भएको हुनुपर्ने,
 (ग) सदस्यको प्रत्यक्ष सहभागिता एवं लोकतान्त्रिक नियन्त्रण कायम रहनुपर्ने ।

- (२) उपनियम (१) बमोजिम एकीकरण गर्दा साधारणतया मौजुदा संस्थाको कार्यक्षेत्रको आधार भजनी नगरपालिका वा वडा क्षेत्रभित्र भएको हुनु पर्नेछ ।
- (३) उपनियम (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि भजनी नगरपालिकाको पूर्व –स्वीकृति बिना संबत २०४९ साल जेठ २ गतेभन्दा अघि दर्ता भएका साझा (सहकारी) संस्थामा एकीकरण गर्न हुँदैन ।
- (४) महिला मात्र सदस्यता रहने संस्था महिला मात्र रहने संस्थामा एकीकरण गर्न प्रार्थमिकता दिनु पर्नेछ । तर विशेष रूपले पिछडिएका समुदायमा स्थापित संस्थाको सांगठनिक गतिशीलतामा असर पर्ने गरी एकीकरण गरिने छैन ।
- (५) एकीकरणको अन्य शर्त , आधार र प्रक्रिया नगरपालिकाबाट स्वीकृत कार्यविधिमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।

३७. सहकारी संस्थाको विभाजनः

- (१) ऐनको दफा ६५ बमोजिम सहकारी संस्थाको विभाजन गरी दुई वा दुईभन्दा बढी संस्थाहरु कायम गर्दा देहायको शर्तहरु पूरा भएको हुनु पर्नेछः-
  - (क) बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार भएको सहकारी संस्थाको हकमा सो को कार्यक्षेत्र भजनी नगरपालिकाको एक वडा भन्दा बढी भएको,
  - (ख) विभाजन प्रक्रियाबाट स्थानीयकरण गर्दा संस्थाहरुको कार्यसञ्चालनमा सदस्यहरुको सक्रिय सहभागिता तथा लोकतान्त्रिक नियन्त्रण कायम रहने अवस्था भएको ।
- (२) सहकारी संस्था विभाजन गर्दा मौजुदा कारोबार प्रकृतिअनुसार नियम ९ बमोजिमको विषयगत वर्गीकरण मिल्ने गरी फरक फरक भौगोलिक क्षेत्र कायम राखी विभाजन गर्न सकिनेछ ।
- (३) रजिष्टार वा अधिकार प्राप्त अधिकारीले सहकारी संस्थाको एकीकरण वा विभाजनको सिलसिलामा सम्बन्धित पक्षसँग राय लिन सक्नेछ ।
- (४) विभाजनका अन्य शर्त , आधार र प्रक्रिया नगरपालिकाबाट स्वीकृत कार्यविधिमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।

३८. पूर्व सहमति लिनुपर्नेः

नियम ३६ र ३७ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नेपाल सरकार , प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहको कार्यालय, निकाय, बैंक, वित्तीय संस्था वा दातृ –निकायको ऋण, अनुदान वा अन्य प्रकारको सहयोग रकम वा जेथा रहेको संस्थाको एकीकरण वा विभाजन गर्दा त्यस्तो संस्थाले सम्बन्धित निकायको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

परिच्छेद – १०

लिक्विडेशन सम्बन्धी व्यवस्था

३९. लिक्विडेटको नियुक्तिः-

- (१) ऐनको दफा ६७ को उपदफा (२) बमोजिम पचास लाख रुपैयाँ सम्मको सम्पत्ति भएको संस्थाको हकमा दर्ता गर्ने अधिकारीले आफु मातहतको अधिकृतस्तरका कर्मचारीलाई लिक्विडेट नियुक्ति गर्न सक्नेछ ।
- (२) उपनियम (१) बमोजिम नियुक्त लिक्विडेटलाई दर्ता गर्ने अधिकारीले लिक्विडेशन सम्बन्धी काम गर्न आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ ।

४०. लिक्विडेटको काम कर्तव्य र अधिकारः-

- (१) ऐनको दफा ६६ बमोजिम दर्ता खारेज भएको सहकारी संस्थाको लिक्विडेटको काम , कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-

- (क) विघटन भएका सहकारी संस्थाबाट असुल हुन बाँकी रहेको रकम चुक्ता गर्नका लागि सो सहकारी संस्थाका हालवाला वा साविकवाला सदस्यहरु वा मृत सदस्यहरुको जायजेथाबाट बाँकी रकम नियम २७ र नियम २९ बमोजिम असुलउपर गर्ने,
- (ख) विघटन भएका सहकारी संस्थासँग कुनै साहुको कुनै रकम बाँकी लागि राखेको रहेछ र सो संस्थाकै हिसाबकिताबमा चढाएको रहेनछ भने त्यस्ता साहुलाई यो यति म्यादभित्र सो रकम दावा गर्न आउनु भनी वा सो बाँकी लगेको प्रमाणित नभए सम्म त्यति रकम वितरण नगरियोस् भनी दाबी गर्न आउनु भनी सूचना जारी गर्ने,
- (ग) साहुहरु मध्ये कसलाई प्रार्थमिकता दिने भन्ने प्रश्न उठेमा त्यसको निर्णय गर्ने,
- (घ) सहकारी संस्था विघटन गर्ने सिलसिलामा सहकारी संस्थाको जायजेथा जम्मा गर्ने र वितरण गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक निर्देशन दिने,
- (ङ) सहकारी संस्थाले गरेको वा सहकारी संस्थाको विरुद्धमा गरिएको दाबी सम्बन्धमा दुवै पक्षबीचमा मिलापत्र गराउने,
- (च) विघटनका लागि आवश्यक देखेमा सदस्यहरुको बैठक बोलाउने,
- (छ) सहकारी संस्थाको खाताबही, कागजात, लिखत र जायजेथाको जिम्मा लिने,
- (ज) सहकारी संस्थाको सम्पत्ति बेचबिखन गर्ने,
- (झ) सरोकारवालाहरु सँग समेतको परामर्शमा सहकारी संस्थाको जायजेथा वितरण गर्ने योजना तयार गरी त्यसको वितरण गर्ने ।
- (२) उपनियम (१) बमोजिमको अधिकारको प्रयोग गर्दा लिक्विडेटरले आवश्यक सम्झेमा सहकारी संस्थाको गठन, काम, कर्तव्य, सम्पत्ति वा अन्य कुराको सम्बन्धमा आवश्यक जानकारी प्राप्त गर्न पक्ष, विपक्ष, साक्षीहरु, र संस्थाको कुनै कर्मचारीलाई आफुसमक्ष उपस्थित गराई सोधपुछ गर्न सकेछ ।
- ४१. लिक्विडेशन नियन्त्रण गर्ने दर्ता अधिकारीको अधिकारः**
नियम ४० बमोजिमको अधिकार प्रयोग गरी लिक्विडेटरले गरेको कामलाई दर्ता अधिकारीले दोहो र्याई हेरी देहाय बमोजिम गर्न सकेछः-
- (क) निर्देशन विपरित लिक्विडेटरले जारी गरेको आदेश खारेज गर्न, बदल्न वा आवश्यकतानुसार अर्को आदेश जारी गर्न,
- (ख) संस्थाको खाताबही, कागजात, लिखत र जायजेथाहरु पेश गराउन,
- (ग) नियम ४० बमोजिम लिक्विडेटरको अधिकारमा आपूmलाई उपयुक्त लागेको हद-बन्देज तोकीदिन,
- (घ) लिक्विडेटरले जाँचेको हिसाबकिताबको प्रतिवेदन लिन,
- (ङ) नियम ४० (१)को खण्ड (ङ) बमोजिम मिलापत्र गराउने र (झ) बमोजिम जायजेथा वितरण गर्ने सम्बन्धमा सामान्य सिद्धान्त निर्धारण गरिदिन,
- (च) लिक्विडेटरले पाउने पारिश्रमिक एवं भत्ताको निमित्त आवश्यक निर्देशन दिन,
- (छ) लिक्विडेटरलाई पदबाट हटाई अर्को नियुक्त गर्न ।
- ४२. दायित्व भुक्तानीः-**
(१) ऐनको दफा ६६ अन्तर्गत दर्ता खारेज वा विघटन भएको सहकारी संस्थाको कोषबाट देहाय बमोजिमको प्रार्थमिकता क्रम अनुसार देहायको कार्य गर्नका लागि खर्च गर्न सकिनेछः-

- (क) विघटनको कामको निमित्त भएका खर्चहरू फछ्यौट गर्न,
  - (ख) सदस्यहरूलाई बचत रकम भुक्तानी गर्न,
  - (ग) कर्मचारीको तलब भत्ता दिन,
  - (घ) ऋण भुक्तानी गर्न,
  - (ङ) अन्य भुक्तानी दिनुपर्ने रकम दिन,
  - (च) शेयर पूँजी फिर्ता दिन,
  - (छ) लाभांश नबाँडिएको समय जतिको हकमा लाभांश वितरण गर्न ।
- (२) कुनै सहकारी संस्थाको विघटनको काम समाप्त भईसकेपछि पनि सो संस्थाको कुनै साहुले पाउनुपर्ने रकम लिन नआएमा विघटनको काम समाप्त भएको मितिले तीन महिना भित्र उक्त संस्थाको कोष उपर त्यस्तो साहुले आफुले पाउनुपर्ने रकमका लागि दावी गरिसक्नु पर्नेछ र सो म्याद नाघेपछि परेको दावी उपर कुनै कारबाही हुनेछैन ।

४३. लिक्विडेशनपछिको सम्पत्तिको उपयोग:

- (१) ऐनको दफा ६८ बमोजिम सहकारी संस्थाको लिक्विडेशन पश्चात नियम ४२ बमोजिम सबै दायित्व भुक्तान गरी बाँकी रहेको सम्पत्ति दर्ता अधिकारीको निर्देशन बमोजिम देहायको प्रार्थमिकताक्रम अनुसार हस्तान्तरण गर्न सकिनेछः-
- (क) विघटित सहकारी संस्थाको कार्यक्षेत्रमा सेवा पुर्याउन सक्ने नजिकको सोही प्रकृतिको अन्य कुनै सहकारी संस्था,
  - (ख) विघटित सहकारी संस्था सदस्य भएको सोही प्रकृतिको माथिल्लो संस्था ।
- (२) उपनियम (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नगरपालिकाले कार्यपालिकाको सिफारिसमा नियम ४२ को उपनियम (१) बमोजिम खर्च गरिसकेपछि बाँकी रहन आएको सहकारी संस्थाको कोषको रकम सहकारी आन्दोलनलाई योगदान पुर्याउनअन्य कुनै निकायलाई हस्तान्तरण गर्न वा स्थानीय सामुदायिक शिक्षा वा स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित वा महिला , बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिकलाई प्रत्यक्ष फाईदा पुग्ने स्थानीय सामुदायिक विकासको प्रयोजनका लागि हस्तान्तरण गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद-११

निरीक्षण तथा अनुगमन

४४. नेपाल राष्ट्र बैंकले निरीक्षण तथा हिसाबकिताब जाँच गर्न सक्ने:

- (१) ऐनको दफा ७१ को उपदफा (२) बमोजिम नेपाल राष्ट्र बैंकले पचास करोड रुपैया भन्दा बढीको बचत तथा ऋणको कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाको निरीक्षण वा हिसाब किताब जाँच गर्न गराउन सक्नेछ ।
- (२) दर्ता अधिकारीले उपनियम (१) बमोजिम नेपाल राष्ट्र बैंकबाट भएको निरीक्षण वा हिसाब किताब जाँच प्रतिवेदनका सिफारीसहरूको कार्यान्वयनको व्यवस्था मिलाउनेछ ।

४५. निरीक्षण तथा अनुगमन सम्बन्धी विशेष व्यवस्था:

- (१) ऐनको दफा ७३ बमोजिम भजनी नगरपालिका क्षेत्रभित्र बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने देहायका सहकारी संस्थाको हकमा देहाय बमोजिम सरोकारबालाहरूको संयुक्त टोली बनाई अनुगमन गर्न सक्नेछ ।
- (क) भजनी नगरपालिकाको नियमन क्षेत्राधिकारभित्र पाँच करोड रुपैया भन्दा कम कारोबार भएका संस्थाको हकमा नगरपालिकाको तर्फबाट,

(ख) नगरपालिकाको क्षेत्राधिकारभित्र पाँच करोड रुपैया भन्दा बढी कारोबार हुने संस्थाको हकमा

नगरपालिका तथा सहकारी संस्था नियामक प्रादेशीक तथा संघीय निकायहरुबाट,

- (२) उपनियम (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नगरपालिकाले आफ्नो नियामक क्षेत्राधिकारभित्रका सहकारी संस्थाको जुनसुकै बखत निरीक्षण तथा अनुगमन गर्न सक्नेछ ।
- (३) बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाले पाँच करोड रुपैयाँ वा सो भन्दा बढी रकमको बचत दायित्व भए यो नियमावली प्रारम्भ भएको मितिले एक वर्षभित्र र सोभन्दा घटी रकमको बचत दायित्व भए तीन वर्षभित्र स्वीकृत एकीकृत व्यवस्थापन प्रणालीमा आबद्ध भइसक्नु पर्नेछ ।
- (४) सहकारी संस्थाहरुले सुरक्षण, वित्तीय संरचना, सम्पत्तिको स्तर, तरलता, लगानीका क्षेत्र लगायतमा विभाग तथा नगरपालिकाले तोकेको मानकहरुको पालना गर्नुपर्नेछ ।
- (५) उपनियम (३) बमोजिम सूचना प्रणालीका आधारमा विभाग तथा नगरपालिकाले उपनियम (४) बमोजिम तोकिएको मानकहरुको पालनाको अवस्थाको नियमित अनुगमन गरी पालना नभएको पाईएमा तत्काल निर्देशन दिन सक्नेछ ।
- (६) यस नियम बमोजिम हुने निरीक्षण तथा अनुगमन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था नगरपालिकाबाट स्वीकृत कार्यविधी बमोजिम हुनेछ ।
- (७) उपनियम (६) बमोजिम कार्यविधी स्वीकृत गर्दा नगरपालिकाले विभाग लगायतका सरोकारवाला संस्थाहरुको समेत परामर्श लिन सक्नेछ ।

४६. वार्षिक प्रतिवेदनमा समावेश हुनुपर्ने विवरणः

ऐनको दफा ७४ को उपदफा (२) मा उल्लिखित विवरणहरुको अतिरिक्त दर्ता अधिकारीले पेश गर्ने वार्षिक निरीक्षण प्रतिवेदनमा समावेश हुनुपर्ने अन्य विषयहरु नगरपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

पच्छिद- १२

विविध

४७. स्थिरीकरण कोष सम्बन्धी व्यवस्थाः

- (१) ऐनको दफा ७६ बमोजिमको स्थिरीकरण कोषमा सहभागी सहकारी संस्थाले नियम २४ उपनियम (१) को खण्ड (छ) बमोजिमको रकम जम्मा गर्न सक्नेछन् ।
- (२) उपनियम (१) बमोजिमको कोषको सञ्चालनको लागि संघीय सहकारी नियमावली २०७५ अनुरूपको समिति रहनेछ ।
- (३) उपनियम (२) बमोजिमको कोष सञ्चालन समितिको परिचालन सञ्चालनका शर्तहरु तथा उपनियम (१) बमोजिमको कोष स्थापना, सहभागी संस्थाहरुको योग्यता, सहभागिताका शर्त- बन्देज, कोषको उपयोग र कोष सञ्चालनसम्बन्धी व्यवस्था संघीय ऐन तथा नियमावली तथा कार्यविधी अनुसार हुनेछ ।

४८. छुट, सुविधा र सहूलियत प्राप्तिः

- (१) ऐनको दफा ५७ को उपदफा (१) र (२) मा उल्लिखित छुट, सुविधा र सहूलियत प्राप्ति सम्बन्धी प्रक्रिया भजनी नगरपालिकाबाट स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित सूचना बमोजिम हुनेछ ।
- (२) ऐनको दफा ५७ को उपदफा (१) र (२) बमोजिमको छुट, सुविधा र सहूलियत नगरपालिकाको सिफारिसमा प्राप्त हुनेछ ।
- (३) ऐनको दफा ५७ बमोजिमको छुट, सुविधा र सहूलियतको प्राप्ति बजेट तथा कार्यक्रममा व्यवस्था भए बमोजिम नगरपालिकाबाट स्वीकृत कार्यविधी बमोजिम हुनेछ ।

(४) उपनियम (२) र (३) बमोजिम छुट, सुविधा र सहूलियत प्राप्तिका लागि सिफारिस गर्ने शर्त, आधार र प्रक्रिया नगरपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।

४९. दर्ता अधिकारीको काम कर्तव्य र अधिकारः-

- (१) ऐनमा उल्लिखित काम , कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त दर्ता अधिकारीको काम , कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-
- (क) सहकारी संस्था दर्ता गर्नका लागि परेको दरखास्त उपर आवश्यक जाँचबुझ गरी सहकारी संस्था दर्ता गर्ने र दर्ता प्रमाणपत्र दिने,
- (ख) ऐन र यस नियमावलीको अधिनमा रही सहकारी संस्थाले आफ्नो कार्यसञ्चालन गर्न बनाएको विनियम स्वीकृत गर्ने,
- (ग) ऐन र यस नियमावलीको अधिनमा रही सहकारी संस्थाको एकीकरण , विभाजन तथा कार्यक्षेत्र पुनः निर्धारण सम्बन्धी कार्य गर्ने,
- (घ) नियमित रुपमा सहकारी संस्थाको निरीक्षण तथा हिसाबकिताब जाँच गर्नुका साथै स्थापित सूचना प्रतिवेदन प्रणालीका आधारमा सहकारी संस्थाको निरन्तर अनुगमन गरी आवश्यक निर्देशन दिने,
- (ङ) सहकारी संस्थाहरुको लेखापरिक्षणको नियमित अनुगमन गरी निर्धारित अवधिभित्र लेखापरिक्षण नगराउने सहकारी संस्थाहरुको लेखापक्षिण गराउने,
- (च) विपन्न ग्रामीण महिला , अपाङ्गता भएका व्यक्ति , मुक्त कर्मैया , मुक्त हलिया , भूमिहीन कृषक , बेरोजगार, श्रमिक र दलित तथा अल्पसंख्यक जनजाती समेतका सीमान्तकृत समूहको खेतीपाती वा सदस्यको श्रम वा सीपमा आधारित स्वरोजगारीमा उद्योगधन्दा प्रवर्धन गर्न योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी स्वीकृत भए बमोजिम कार्यान्वयन गर्ने,
- (छ) सहकारी व्यवसाय , कृषि उपजको मूल्यश्रृंखला विकास एवं तत्सम्बन्धी अन्तर सहकारी कारोबारका आयोजनाहरुलाई सहयोग पुर्याउने,
- (ज) सहकारी शिक्षा तथा तालिम क्रियाकलापहरुको तर्जुमा , सञ्चालन तथा विस्तारका कार्यहरुको समन्वय गर्ने,
- (झ) सहकारी संस्थाहरुको विकास , सहकारी सिद्धान्त , मूल्य मान्यताहरुको प्रचलन तथा सहकारी संस्थाहरुमा सुशासन कायम गराउनका लागि आवश्यक निर्देशन गर्ने,
- (ञ) ऐन, यस नियमावली अन्तर्गत बनेका निर्देशिका , मापदण्ड, कार्यविधी तथा विनियम बमोजिम कार्य नगर्ने सहकारी संस्थाहरुलाई ऐनमा भएका व्यवस्था बमोजिम जरिवाना तथा अन्य कारबाही गर्ने,
- (ट) आर्थिक वर्ष समाप्त भएको तीन महिनाभित्र सहकारी संस्थाहरुको बार्षिक निरीक्षण प्रतिवेदन नगर कार्यपालिकामा पेश गर्ने,
- (ठ) निष्कृत अवस्थामा रहेका साझा सहकारी संस्थाहरुलाई सक्रिय बनाउन आवश्यक कार्य गर्ने,
- (ड) आवश्यक मापदण्ड निर्धारण गरी सहकारी संस्थाको सेवा केन्द्र , संकलन केन्द्र तथा बिक्री केन्द्र सञ्चालनको स्वीकृति दिने,

(ढ) ऐन र यस नियमावली र अन्तर्गत बनेका निर्देशिका , मापदण्ड, कार्यविधी तथा मन्त्रालयबाट प्राप्त निर्देशन बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने,

(२) दर्ता गर्ने अधिकारीले ऐन तथा यस नियम बमोजिम आफू मलाई प्राप्त अधिकारहरूमध्ये केही अधिकार आवश्यकता अनुसार आफु मातहतका अधिकृतलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

५०. प्रतिनिधी पठाउन सकिने:-

संघको साधारण सभामा प्रतिनिधी पठाउँदा संघको विनियममा व्यवस्था भए बमोजिम पठाउन सकिनेछ ।

५१. सहकारी सम्बन्धी शैक्षिक क्रियाकलाप प्रमाणीकरण:

(१) सहकारी शिक्षा सञ्चालन गर्ने सहकारी संस्था वा निकायको लागि पाठ्यक्रम निर्धारण तथा त्यस्ता संस्थाको प्रमाणीकरण गर्ने समितिको रूपमा भजनी नगर कार्यपालिकाले कार्य गर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको समितिले बैठकमा आवश्यकता अनुसार विषय विज्ञलाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(३) उपनियम (१) बमोजिमको समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क) सहकारी प्रशिक्षण संस्था वा निकायहरूको आधारभुत संस्थागत निर्धारकहरू (स्पेसिफिकेसन) तोक्ने,

(ख) सहकारी प्रशिक्षण संस्था वा निकायहरूबाट सञ्चालन हुने शैक्षिक तथा प्रशिक्षण कार्यक्रमको प्रशिक्षार्थी समूह अनुसार पाठ्यक्रम, अवधि, स्रोत व्यक्तिका योग्यता लगायतका न्यूनतम निर्धारकहरू तय गर्ने,

(ग) खण्ड (क) र (ख) बमोजिमका निर्धारकहरू पूरा गर्ने सहकारी संस्था वा निकायहरूबाट सञ्चालन हुने प्रशिक्षण क्रियाकलापहरूको प्रमाणीकरण गर्ने,

(घ) विद्यालय तथा विश्वविद्यालय तहमा सहकारी शिक्षा समावेश गर्नका लागि पाठ्यक्रम विकास गरी सिफारिस गर्ने,

(ङ) विभिन्न संस्था वा निकायहरूबाट सञ्चालित सहकारी शैक्षिक तथा प्रशिक्षण क्रियाकलापहरूको निरीक्षण गरी पृष्ठपोषण लिने,

(च) सहकारी शिक्षा तथा प्रशिक्षण क्रियाकलापहरूको स्तरोन्नतिका लागि सहकारी संघसंस्थाहरूलाई मार्गदर्शन गर्ने

(छ) सहकारी शिक्षा तथा प्रशिक्षण कार्यको प्रमाणीकरणसँग सम्बन्धित अन्य कार्यहरू गर्ने ।

(४) उपनियम (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सहकारी संस्था वा निकायहरूले सञ्चालन गर्ने प्रारम्भिक सहकारी सदस्य-शिक्षा कार्यक्रमहरूको हकमा प्रमाणीकरण गराईराख्नु पर्ने छैन ।

(५) उपनियम (१) बमोजिमको प्रमाणीकरण समितिले आफ्नो कार्यविधी आफै बनाउन सक्नेछ ।

५२. अन्तर सहकारी कारोबार:

(१) ऐनको दफा ९४ बमोजिम अन्तरसहकारी कारोबार गर्दा संलग्न संस्थाहरूको विनियममा निर्धारित सदस्यहरूको आवश्यकताको आधार लिएको हुनु पर्नेछ ।

(२) संस्थाहरूले स्थानीय उत्पादनको मूल्य श्रृंखला विकाससँग सम्बन्धित अन्तर सहकारी कारोबारलाई बढवा दिने गरी कार्य गर्न सक्नेछ ।

(३) अन्तर सहकारी कारोबारमा संलग्न विभिन्न संस्थाहरूले आफ्ना सदस्यहरूबाट उत्पादित उपज अग्रणी संस्था (लिड को-अपरेटिभ) को अवधारणाबाट कुनै एक संस्थामार्फत संङ्कलन , प्रशोधन एवं बजारीकरण गर्ने व्यवस्था मिलाउने गरी एकीकृत योजना सञ्चालन गर्न सक्नेछन् ।

(४) सहकारी संस्थाले विनियममा व्यवस्था गरी विद्युतीय प्रणाली मार्फत आफ्ना नेपाल भरका कुनै सहकारी संस्थाबाट आफ्नो खातामा रकम जम्मा गर्न र झिक्न सक्ने गरी अन्तर सहकारी कारोबार गर्न सक्नेछन ।

(५) बचत तथा ऋणसम्बन्धी अन्तर सहकारी कारोबारको हकमा सम्बद्ध सहकारी संस्थाहरुले नगरपालिकाले सम्बन्धित विषयगत संस्थाहरुको भूमिकासमेत निर्दिष्ट गरी तोकेको मापदण्ड पालना गर्नु पर्नेछ ।

(६) अन्तर सहकारी कारोबार सम्बन्धी अन्य व्यवस्था नगरपालिकाले स्वीकृत गरेको कार्यविधी बमोजिम हुनेछ ।

५३. समिति वा लेखा सुपरिवेक्षण समितिमा रहन सक्ने:

(१) यस नियममा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सहकारी संस्था दर्ता तथा नियमन सम्बन्धी कार्यमा प्रत्यक्ष रूपमा संलग्न निर्वाचित वा मनोनित हुने सार्वजनिक पदमा बहाल रहेको पदाधिकारी वा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहको कार्यालय वा निकायमा कार्यरत कर्मचारी सहकारी संस्थाको समिति वा लेखा सुपरिवेक्षण समितिमा निर्वाचित वा मनोनित हुन सक्ने छैन ।

(२) यो नियम प्रारम्भ हुँदाको बखत उपनियम (१०) मा उल्लेखित पदाधिकारी वा कर्मचारी कुनै सहकारी संस्थाको समिति वा लेखा सुपरिवेक्षण समितिमा र सहकारी संस्थाको नियमन गर्ने निकायमा रहेछ भने यो नियम प्रारम्भ भएको मितिले छ महिना भित्र समिति वा लेखा सुपरिवेक्षण समिति वा त्यस्तो निकायमध्ये कुनै एकबाट अलग हुनु पर्नेछ ।

५४. प्रोत्साहन गर्ने व्यवस्था:

(१) भजनी नगरपालिकाले वार्षिक कार्यक्रममा व्यवस्था गरी सहकारी संस्था , सहकारीता वा सहकारी सम्बन्धी कार्यमा उल्लेखनिय काम गर्ने व्यक्ति , सहकारी संस्था वा निकायलाई कदरपत्र , नगद पुरस्कार वा दुवै गरी सम्मान वा पुरस्कृत गर्न सकिनेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम सम्मान वा पुरस्कृत गर्दा व्यक्ति , सहकारी संस्था वा निकायहरुका लागि छुट्टाछुट्टै आधारहरु तय गरी स्वीकृत गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपनियम (१) बमोजिम प्रोत्साहन योग्य व्यक्ति, सहकारी संस्था वा निकायको छनौट गर्न नगरपालिकामा एक समिति रहनेछ ।

(४) उपनियम (३) बमोजिमको समितिले आफ्नो कार्यविधी आफै तय गर्न सक्नेछ ।

५५. जानकारी दिनुपर्ने:-

(१) यस नियमावलीमा अन्यत्र जेसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संघ वा प्रदेशको नियमन क्षेत्राधिकार अन्तर्गत रहेको सहकारी संस्थाले भजनी नगरपालिकामा कार्यालय , सेवा केन्द्र, वा अन्य माध्यमबाट सेवा सञ्चालन गर्दा नगरपालिकामा जानकारी दिनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमका सहकारी संस्थाहरुको विवरण नगरपालिकाले प्रदेश वा विभागमा पठाउनु पर्नेछ ।

५६. अनुसूचीमा थपघट वा हेरफेर गर्न सक्ने:

भजनी नगरपालिकाले आवश्यक देखेमा स्थानीय राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी अनुसूचीमा आवश्यक थपघट वा हेरफेर गर्न सक्नेछ ।

५७. बचाउ:-

प्रचलित सहकारी सम्बन्धी नियम बमोजिम भए गरेका सम्पूर्ण काम कारवाही यसै नियमावली बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

अनुसूची-१

(नियम ४ को उपनियम (१) सँग सम्बन्धित)
दर्ता दरखास्तको ढाँचा

श्री प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत ज्यू,
भजनी नगर कार्यपालिकाको कार्यालय,
भजनी, कैलाली ।

विषय:- सहकारी संस्थाको दर्ता ।

महोदय,

हामी देहायका व्यक्तिहरू देहायका कुरा खोली देहायको संस्था दर्ता गरी पाउन निवेदन गर्दछौं । उद्देश्यअनुरूप संस्थाले तत्काल गर्ने कार्यहरूको योजना र प्रस्तावित संस्थाको विनियम दुई प्रति यसै साथ संलग्न राखी पेस गरेका छौं ।
संस्थासम्बन्धी विवरण

- (क) प्रस्तावित संस्थाको नाम:-
- (ख) ठेगाना:-
- (ग) उद्देश्य:-
- (घ) मुख्य कार्य:-
- (ङ) कार्यक्षेत्र:-
- (च) दायित्व:-
- (छ) सदस्य सङ्ख्या:-
- (१) महिला ..... जना
- (२) पुरुष ..... जना
- (झ) प्राप्त सेयर पुँजीको रकम:— रु. ....
- (ज) प्राप्त प्रवेश शुल्कको रकम:- रु. .... ।

आवेदकहरूको तर्फबाट

नाम:

हस्ताक्षर:

पद: अध्यक्ष, तदर्थ सञ्चालक समितिका

(प्रस्तावित .....सहकारी संस्था लि.)

अनुसूची—२

(नियम ४ को उपनियम (२) सँग सम्बन्धित)

सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदनको ढाँचा

१. परिचय
२. संस्था गठन गर्नुपर्नाको कारण
३. सदस्यताको जनसाङ्ख्यिक विवरण
४. सहभागिताको औचित्य
५. व्यवसायिक सम्भाव्यता
  - ५.१. सदस्य केन्द्रीयताका आधारमा व्यवसायीक कारोबारको अनुमान ।
  - ५.२ सदस्यहरुको संरक्षण सुनिश्चित गर्ने आधारहरु ।
  - ५.३ कारोबारबाट हुने बचत
- ६ पुँजी आवश्यकता र श्रोत
  - ६.१ आवश्यकताको अनुमान
  - ६.२ श्रोत
  - ६.३ पुँजी परिचालनका तर्कसम्मत आधारहरु
७. बजार विश्लेषण
  - ७.१ नजिकको बजार
  - ७.२ टाढाको बजार
  - ७.३ प्रतिस्पर्धाको स्तर र प्रतिस्पर्धामा टिके आधारहरु
८. कार्यक्षेत्रभित्र रहेका समान प्रकृतिका सहकारी संस्थाहरुको संख्या , सेवा र सदस्यताको प्रकाशनमा प्रस्तावित संस्थाको औचित्य ।
- ९) पहिलो स्थापना भइसकेका समान प्रकृतिका संस्थाहरुका संलग्न हुन नसके कारण ।
१०. महिला सशक्तिकरण र सामाजिक समावेशीकरण आयामहरु ।
११. जनशक्ति व्यवस्था ।
१२. संस्थाको विकास र स्थायीत्वका आधारहरु ।

अनुसूची – ३

(नियम ४ को उपनियम (२) र नियम २५ को उपनियम(२) को खण्ड (क) सँग सम्बन्धित)

आवेदकहरुको विवरण फारमको ढाँचा

सि.न.	बाजेको नाम थर	बाबुको नाम थर	पति वा पत्तिको नाम थर	आवेदकको नाम, थर	उमेर	ठेगाना	पेशा	सदस्य लिन स्वीकार गरेको सेयरको विवरण			सम्पर्क नं.	सहीछाप	फोटो र फोटोमा पर्ने गरी सहीछाप
								प्रति सेयर रकम रु	खरिद सेयर संख्या	शेयरको जम्मा रकम			

अनुसूची-४

नियम ४ को उपनियम (३) को खण्ड (ख) सँग सम्बन्धित
व्यवसायीक कार्ययोजनाको ढाँचा

संस्थाको नाम:

ठेगाना:

(क) उदेश्य:

१.....

२.....

३.....

(ख) कार्यहरु:

१.....

२.....

३.....

४.....

५.....

६.....

(ग) आगामी ३ वर्षपछिको अवस्थाको प्रक्षेपण

(१) सदस्यता विस्तार लक्ष्य

विवरण पहिलो वर्ष दोश्रो वर्ष तेश्रो वर्ष कैफियत

सदस्य संख्या

महिला

पुरुष

जम्मा

जम्मा सदस्यमा दलित समुदायको प्रतिशत

जम्मा सदस्यमा जनजाति समुदायको प्रतिशत

(२) व्यवसायीक सेवा विस्तार लक्ष्य

विवरण पहिलो वर्ष दोश्रो वर्ष तेश्रो वर्ष कैफियत

सदस्यको उत्पादन खरिद

परिमाण (.....)

रकम रु.

लाभान्वित हुने सदस्य (जना)

सदस्यलाई बस्तु तथा सेवा विक्रि

परिमाण (.....)

रकम रु.

लाभान्वित हुने सदस्य (जना)

सदस्यलाई रोजगारीको अवसर सृजना

प्रत्यक्ष रोजगारीको अवसर सृजना

प्रत्यक्ष पूर्णकालिन (जना)

अप्रत्यक्ष पूर्णकालिन (वर्षमा २,०८० घण्टाको १ जनाको हिसाबमा जम्मा जना)

सदस्यलाई ऋण सेवा (बार्षिक)

रकम रु.

जना

सदस्यलाई बचत सेवा (मौज्दात)

रकम रु.

जना:

(३) सहकारी गतिविधि विस्तार लक्ष्य:

विवरण पहिलो वर्ष दोश्रो वर्ष तेश्रो वर्ष कैफियत

सदस्य शिक्षा

गाउँ टोल उपक्षेत्रीय सदस्य बैठकहरु आयोजना (बार्षिक पटक)

सामुदायिक विकासका योजनाहरु सञ्चालन

(घ) पूँजीको श्रोत र उपयोग :

विवरण पहिलो वर्ष दोश्रो वर्ष तेश्रो वर्ष कैफियत

आवश्यकता

स्थिर पूँजी तर्फ (घर, जग्गा, फर्निचर, कारखाना, उपकरण, फर्निचर आदि)

चालु पूँजी तर्फ (मौज्दात मालसामान, उधारो विक्रि, नगद मौज्दात आदि)

ऋण लगानी तर्फ

जम्मा

श्रोत

सेयर पूँजी

जगेडा कोष

अन्य.....

सदस्यको बचत (सदस्यलाई ऋण दिन मात्र)

जम्मा

(ड) कार्यान्वयन जिम्मेवारी बाँडफाँड :

(१) सञ्चालक समितिको जिम्मेवारी

क)

ख)

ग)

(२) गाउँ/टोल/उपक्षेत्रीय बैठकको जिम्मेवारी

(क)

(ख)

(ग)

(३) लेखा सुपरिवेक्षण समितिको जिम्मेवारी

(क)

(ख)

(ग)

(४) व्यवस्थापन कर्मचारीहरुको जिम्मेवारी

- (क)
 (ख)
 (ग)
 (५) प्रत्येक सदस्यहरुको जिम्मेवारी
 (क)
 (ख)
 (ग)
 (च) कार्ययोजनाबाट सदस्यहरुको जीवनमा पर्ने प्रभावका सूचकहरु :
 (क)
 (ख)
 (ग)
 (घ)
 (ङ)
 (छ) कार्यान्वयन प्रगतिको समीक्षा एवं जवाफदेहीता स्थापना विधि :
 (क)
 (ख)
 (ग)
 (घ)
 (ङ)

अनुसूची—५

(नियम ४ को उपनियम (३) को खण्ड (ग) सँग सम्बन्धित)

भर्पाइको ढाँचा

भर्पाइ दादै प्रस्तावित .....सहकारी संस्था लि. को तदर्थ सञ्चालक समितिका ..... श्री
 ..... आगे उक्त सहकारी संस्था लि. का दस्यहरुको प्रारम्भिक भेलाको मिति
 ..... को निर्णय बमोजिम प्रति सेयर रु ..... का दरले ..... जनाबाट जम्मा
 .....कित्ताको हुन आउने जम्मा रकम रु. .... (अक्षरेपी रु.
 .....मात्र) र प्रवेश शुल्क व्यक्ति रु. का दरले हुन आउने रु. .... (अक्षरेपी
 .....मात्र) गरी जम्मा रु. .... (अक्षरेपी
 .....मात्र) सहकारी संस्था दर्ता भएपछि संस्थाको नाममा बैङ्क खाता खोली जम्मा गर्ने कबोल
 गरी उक्त रकम मैले बुझिलिई यो भर्पाइमा सहीछाप गरी भजनी नगरपालिकामा पेश गरेको छु । प्राप्त रकम हाल मेरो
 ..... मा रहेको हिसाव नं . .... जम्मा
 गरी बैङ्क भौचर दाखिला गरेको छु । उक्त रकम संस्था दर्ता भई नियमानुसार संस्थाको आफ्नै खाता नखोलेसम्म चलन
 नगरी सुरक्षित राख्नेछु र संस्थाको बैङ्क खाता खोलेपछि तत्कालै दाखिला गर्नेछु । फरक परेमा कानुन बमोजिम
 कारवाही भएमा मेरो मञ्जुरी छ।
 इति संवत् २०.....साल .....महिना.....गते रोज .....शुभम् ।

अनुसूची-६

नियम ४ को उपनियम (३) को खण्ड (घ) सँग सम्बन्धित
तदर्थ सञ्चालक समितिका सदस्यहरुको विवरण फारामको ढाँचा

क्र.सं.	बाजेको नाम थर	बाबुको नाम थर	पति वा पत्तिको नाम थर	सञ्चालकको नाम, थर	पद	ठेगाना	पेशा	निर्वाचित मिति	बहाल रहने अवधि	आँटाछाप	फोटो र फोटोमा पर्ने गरी सहीछाप	सम्पर्क नं.	कैफियत

अनुसूची ७

(नियम ४ को उपनियम (३) को खण्ड (ङ) सँग सम्बन्धित)

स्व-घोषणा पत्रको ढाँचा

प्रस्तावित श्री ..... सहकारी संस्था लि. दर्ता गर्न दरखास्त दिने हामी तपशील बमोजिमका आवेदकहरुले प्रचलितकानून सम्मत सहकारी संस्था स्थापना गरी आफ्नो आर्थिक - सामाजिक उत्थान गर्ने कार्य कारण बाहेक अन्य कुनै कार्य कारण नभएको र देहायमा उल्लिखित कुराका साथै अन्य कुनै कुराले सहकारी संस्थाको सदस्यता प्राप्त गरी सेवा उपयोग गर्न आयोग्य नभएको स्व-घोषणा गर्दछौं ।

हामी आवेदकहरु कोही पनि:-

(क) यही प्रकृतिको अन्य सहकारी संस्थाको सदस्य छैनौं ;

(ख) बैङ्क, वित्तीय संस्था वा अन्य कुनै सहकारी संस्था /सङ्घ/राष्ट्रिय सहकारी बैङ्कको कानून बमोजिम कालो सूचीमा परेको व्यक्ति हैनौं ;

(ग) यस अघि सहकारी संस्था खोली सदस्यहरुको रकम हिनामिना गरी कारवाहीमा परेका वा फरार रहेका व्यक्ति हैनौं ;

(घ) सम्पत्ति शुद्धीकरण सम्बन्धी कसुरमा सजाय पाएका व्यक्ति होइनौं ;

(ङ) सहकारी दर्शन , सिद्धान्त, मूल्य, मान्यता र कानून बमोजिम स्वावलम्बन र पारस्परिकताको भावनाबाट आफ्नो बहुआयमिक विकासका लागि यस संस्थाको सञ्चालन गर्न मञ्जुर छौं ।

उपर्युक्त व्यहोरा ठिक, साँचो हो । झुठ्ठा ठहरे कानून बमोजिम सहुँला, बुझाउँला भनी सहिछाप गर्ने:-

क्र.सं	आवेदकको नाम थर	नागरिकता नं.	जारी मिति र जिल्ला	हालको ठेगाना	सम्पर्क नं.	सहीछाप

नोट: सम्पूर्ण सदस्यको हस्ताक्षर एवं विवरण आवश्यक पर्ने

अनुसूची—८

(नियम ४ को उपनियम (३) को खण्ड (च) सँग सम्बन्धित)
अधिकार प्रत्यायोजनको पत्रको ढाँचा

श्री प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत ज्यू,

मिति:

भजनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, भजनी, कैलाली ।

विषय: अधिकार प्रत्यायोजन ।

महोदय,

यस प्रस्तावित ..... सहकारी संस्था लि. को मिति ..... मा बसेको दोश्रो प्रारम्भिक भेलाले गरेको निर्णयानुसार संस्था दर्ता गर्ने क्रममा प्रचलित कानून बमोजिम प्रक्रिया पूरा गर्ने सिलसिलामा हाम्रो तर्फबाट विनियममा सामान्य थपघट गरी प्रमाणीकरण लगायतका आवश्यक काम कारवाही गर्न निम्न दस्तखत नमुना भएको तदर्थ सञ्चालक समितिका अध्यक्ष श्री ....., श्री ....., श्री ..... समेतलाई अधिकार प्रत्यायोजन गरिएको व्यहोरा अनुरोध गर्दछौं । निजहरुले हाम्रो प्रतिनिधिको रूपमा गरेका सम्पूर्ण कामको जिम्मेवारी लिने गरी हामी मञ्जुर छौं ।

अधिकार प्रत्यायोजन गरिएका व्यक्तिहरु :

क्र.सं.	नाम थर	ठेगाना पद	दस्तखत नमुना
१	श्री.....	.....	.....
२	श्री.....	.....	.....
३	श्री.....	.....	.....

क्र.सं.	सदस्यहरुको नाम	थर	ठेगाना	सहीछाप
१				
२				

नोट: अधिकार प्रत्यायोजन पत्रमा आवेदक सवैको विवरण समावेश गर्नुपर्नेछ ।

अनुसूची(९)

नियम ७ को उपनियम (१) सँग सम्बन्धित
सहकारी संस्था दर्ताको विवरण

दर्ता न	निर्णय मिति	संस्थाको नाम, ठेगाना	वर्गिकरण	सदस्य सङ्ख्या				जम्मा प्राप्त शेयर पुंजी	जम्मा प्राप्त प्रवेश शुल्क	अध्यक्ष को नाम थर	दर्ता गर्ने अधिकारीको दस्तखत	कैफियत
				महिला	पुरुष	अन्य	जम्मा					

अनुसूची-१०
नियम १२ सँग सम्बन्धित
विनियममा उल्लेख गर्नुपर्ने विषयहरू

प्रस्तावना

- १) संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ
- २) संस्थाको नाम र ठेगाना
- ३) परिभाषा
- ४) उद्देश्य
- ५) कार्य
- ६) कार्यक्षेत्र
- ७) संस्थाको सदस्य
- ८) सदस्यताको योग्यता
- ९) सदस्यताका लागि निवेदन र प्राप्ति
- १०) सदस्यताको अन्त्य
- ११) सदस्यको समाप्ती
- १२) सदस्यताबाट राजीनामा
- १३) पुनः सदस्यता
- १४) सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार
- १५) सदस्यता खुला रहने
- १६) सदस्यता प्राप्ति, पुनः प्राप्ति र राजीनामा स्वैच्छिक हुनुपर्ने
- १७) शेयर पूँजी
- १८) सदस्य बन्न कम्तीमा एक शेयर खरिद गर्नुपर्ने
- १९) थप शेयर खरिद गर्न सक्ने
- २०) शेयर फिर्ता वा हस्तान्तरण
- २१) प्रवेश शुल्क
- २२) कृत्रिम छेकबार नलगाइने
- २३) शेयर प्रमाण-पत्र
- २४) सदस्यको दायित्व सीमित हुने
- २५) प्रारम्भिक साधारण सभा
- २६) वार्षिक साधारण सभा
- २७) विशेष साधारण सभा
- २८) साधारण सभाको बैठक
- २९) साधारण सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार
- ३०) साधारण सभाको निर्णय अनिवार्य हुने
- ३१) गाउँ/ टोल/ उपक्षेत्रीय बैठक
- ३२) गाउँ/ टोल/ उपक्षेत्रीय बैठकका कार्यहरू
- ३३) गाउँ/ टोल / उपक्षेत्रीय बैठकको कार्यव्यवस्था
- ३४) सञ्चालक समिति
- ३५) समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

- ३६) समितिको बैठक
- ३७) लेखा सुपरीवेक्षण समिति
- ३८) उत्तरदायित्व शृङ्खला
- ३९) अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार
- ४०) व्यवस्थापकको नियुक्ति
- ४१) व्यवस्थापकको काम, कर्तव्य र अधिकार
- ४२) विशेष जिम्मेवारी
- ४३) कर्मचारीको नियुक्ति तथा सेवाका शर्त
- ४४) संस्थाको कोष
- ४५) कोषको सुरक्षा
- ४६) कोषको उपयोग
- ४७) जगेडा कोष
- ४८) संरक्षित पूँजी फिर्ता
- ४९) लाभांश वितरण नगरिने
- ५०) जगेडा कोषमा रकम सार्नुपर्ने
- ५१) बचत सङ्कलन गर्न सक्नेरनसक्ने छ ।
- ५२) बचत सङ्कलनमा सीमा
- ५३) ऋण दिन सक्ने
- ५४) ऋण प्रवाहमा सीमा
- ५५) ऋणबाहेकको प्रयोजनमा बचतको रकम लगाउन नहुने
- ५६) साधारण सभाको स्वीकृति लिनुपर्ने
- ५७) सदस्य केन्द्रीयता
- ५८) स्वार्थ बाधिने निर्णयमा सहभागितामा प्रतिबन्ध
- ५९) कर्मचारीसँगको कारोवारमा निर्बन्धन
- ६०) जोखिम मूल्याङ्कन
- ६१) कारोवार नगरिने
- ६२) कारोवारको लेखा
- ६३) खाताबही
- ६४) आन्तरिक हिसाब जाँच
- ६५) वार्षिक हिसाब जाँच
- ६६) विद्युतीय प्रणालीको प्रयोग गर्दा जोखिम मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने
- ६७) अन्य आधारभूत कागजात
- ६८) एकीकृत सूचना प्रणालीमा आबद्धता
- ६९) रजिष्टार वा रजिष्टारबाट अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष प्रतिवेदन
- ७०) वित्तीय जानकारी एकाइमा प्रतिवेदन
- ७१) साधारण सभामा जानकारी गराउनुपर्ने
- ७२) हकवालाको मनोनयन
- ७३) हक दाबी वा नामसारी
- ७४) निर्वाचन
- ७५) शपथ ग्रहण

-
- ७६) एकीकरण वा विभाजन
  - ७७) कार्यान्वयन अधिकारी
  - ७८) मध्यस्थता
  - ७९) समानता र समता
  - ८०) विनियम संशोधन
  - ८१) साधारण सभाले कार्यविधि बनाउन सक्ने
  - ८२) व्याख्या गर्ने अधिकार
  - ८३) ऐन, नियमावलीसँग बाझिएकोमा अमान्य हुने ।

आज्ञाले,
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत